

ÚJ FORRÁSKÖZPONTÚ TÖRTÉNELEM

KAPOSI JÓZSEF–SZÁRAY MIKLÓS

TÖRTÉNELEM 10.

KÉPESSÉGFEJLESZTŐ MUNKAFÜZET

OKTATÁSKUTATÓ ÉS FEJLESZTŐ INTÉZET, BUDAPEST

A kiadvány ...-tól tankönyvvé nyilvánítási engedélyt kapott a ... számú határozattal.

A tankönyv megfelel az 51/2012. (XII. 21.) EMMI rendelet

3. sz. melléklet 3.2.05. Kerettanterv a gimnáziumok 9–12. évfolyama számára;

6. sz. melléklet 6.2.04. Kerettanterv a szakközépiskolák 9–12. évfolyama számára megnevezésű tantervek előírásainak.

A tankönyv megfelel a NAT 2012 előírásainak: [110/2012. (VI. 4.)] Korm. rendelet (NAT 2012).

A tankönyvvé nyilvánítási eljárásban közreműködő szakértők:

Alkotószerkesztő: LÉGRÁDI JUDIT FRUZZSINA

Felelős szerkesztő: PÁLINKÁS MIHÁLY

Illusztrációk: B&B GRAFIKAI STÚDIÓ, KALICZA LÁSZLÓ, MEGYERI KATALIN

Fotók: NTK-ARCHÍVUM

Fedélterv: KORDA ÁGNES

© Kaposi József, Száray Miklós, Oktatáskutató és Fejlesztő Intézet, 2015

ISBN 978-963-19-7846-9

Oktatáskutató és Fejlesztő Intézet
www.ofi.hu

A kiadásért felel: dr. Kaposi József főigazgató

Raktári szám: NT-17242/M

Műszaki igazgató: Kamp Alfréd

Műszaki szerkesztő: Marcsek Ildikó

Grafikai szerkesztő: Görög Istvánné

Terjedelem: 15,45 (A/5) ív

A könyv tömege: 400 gramm

1. kiadás, 2015

Nyomdai előkészítés: B&B Grafikai Stúdió Kft.

 A KORA ÚJKOR TÖRTÉNETE. TÉRKÉPES FELADATOK

 1/2. Kövessük a kontúrtérképen a nagy földrajzi fölfedezések eseményeit!

- a) Jelölje be a térképen a portugál és a spanyol felfedezők útjait! (Ügyeljen arra, hogy az utak a jelölések alapján jól megkülönböztethetők legyenek!)
- b) Jelölje a világkereskedelem régi és új útvonalait!
- c) Írja a kereskedelmi utak jelöléséhez a különböző irányba szállított árukat is! Találjon ki olyan jelölési rendszert, amellyel a szállított áruk becsült mennyiségét is érzékeltetni tudná az egyes útvonalakon, három időpontban: 1500, 1550, 1600!

3/7. Vizsgáljuk meg a reformáció és az ellenreformáció területi vonatkozásait!

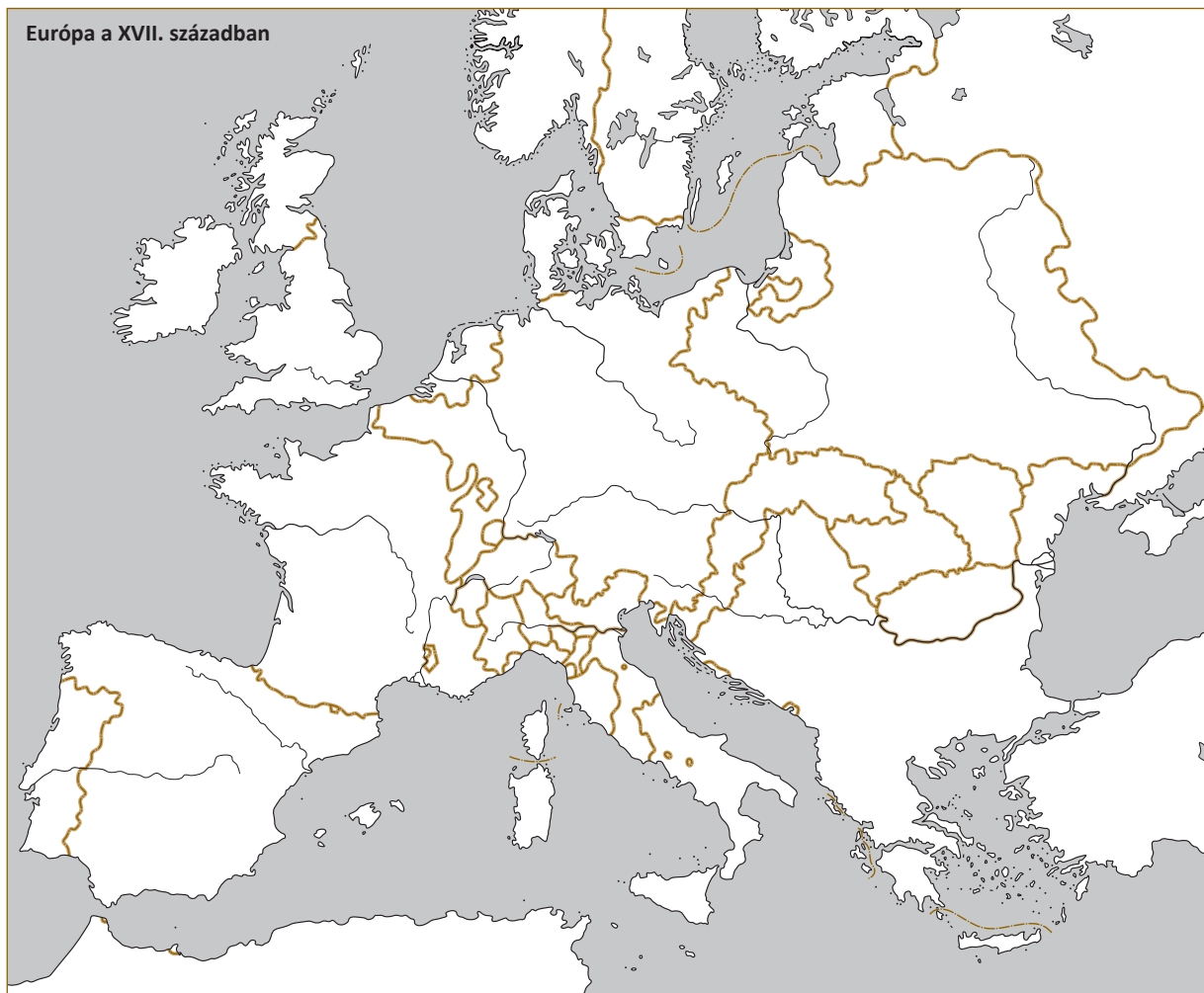
- a) Jelölje különböző árnyalatú sátrózással a XVI. századi Európa vallási megosztottságát!
- b) Jelölje csíkozással az ellenreformáció során a katolikus egyházhoz visszatért területeket!
- c) Tüntesse fel a térképen különböző színű jelölésekkel a reformáció legfontosabb személyiségeinek életében szerepet játszó városokat! Írjon évszámokat is a jelölésekhez!

4/3. Tekintsük át a térképen a XVI. századi Európa politikai viszonyait!

- a) Írja a térképekre a fontosabb országok, birodalmak nevét! A név mellett jelölje, hogy a XVI. században Európa mely országaiban volt rendi monarchia (R), abszolutizmus (A), despotizmus (D)!
- b) Tüntesse fel nyilakkal a térképen a XVI. századi hatalmi ellentéteket!
- c) Ábrázolja a térképen szaggatott vonalakkal Németalföld kereskedelmi kapcsolatait!

7/5. Kövessük a XVII. századi nemzetközi konfliktusokat Európa nyugati és középső területein!

- a) Ábrázolja ellentétnyilakkal a harmincéves háború hatalmi ellentéteit! Ábrázolja összekötő vonalakkal a szövetségeket is!
- b) Jelölje csíkozással azokat a területeket, amelyek miatt az ellentétek kibontakoztak!
- c) Tegyen T betűt azokhoz az országokhoz, amelyek területi nyereséggel zárták a háborút!
- d) Ábrázolja ellentétnyilakkal a spanyol örökösödési háború hatalmi ellentéteit! Ábrázolja összekötő vonalakkal a szövetségeket is!
- e) Jelölje sátrózással azokat a területeket, amelyek miatt az ellentétek kibontakoztak!

8/6. Tekintsük át a XVII. századi nemzetközi konfliktusokat Európa északi és keleti területein!

- a) Ábrázolja Oroszország XVI–XVII. századi területi növekedésének szakaszait!
- b) Jelölje nyilakkal e két térség hatalmi ellentéteit! Írjon az ellentétnyilakhoz évszámokat is!
- c) Jelölje betűvel (É) az északi háborúba bekapcsolódó hatalmokat!
- d) Jelölje piros felkiáltójelekkel és évszámokkal az Oszmán Birodalom katonai vereségeinek helyszíneit!

9/3. Tekintsük át az Oszmán Birodalom helyzetének XVII. századi változását!

- a) Jelölje, hogy mely területek tartoztak a birodalomhoz legnagyobb kiterjedése idején!
- b) Jelölje piros felkiáltójelekkel és évszámokkal a birodalom katonai vereségeinek helyszíneit!

 4. Hasonlítsuk össze a XVII. századi nyugat-európai abszolutizmusok és az orosz despotizmus jellemzőit!

a) Töltse ki a táblázatot!

Jellemzők	Abszolutizmusok	Despotizmus
Mely államberendezkedésből nő ki?		
A királyi hatalom és a nemesség viszonya		
Gazdaságpolitika		

b) Fogalmazza meg a fenti táblázat alapján tömören, hogy mi a közös az abszolutizmusban és a despotizmusban, és melyek a különbségek!

Közös:

.....

Különbségek:

.....

 5. Elemezzük a korszak társadalmi viszonyait Morus Tamás Utópia című művének részlete alapján!

Összegezzük, hogy az élet mely területein lát problémákat Morus, és fogalmazzuk meg a probléma lényegét! Fogalmazzuk meg röviden azt is, hogy Morus milyen megoldást kínál a problémára!

„Ott, ahol magántulajdon van, ahol mindenki mindent pénzzel mér fel, ott a közügyeket aligha intézhetik valaha is igazságosan és mindenki számára kedvezően, hacsak azt nem vallood, hogy igazság uralkodhatik ott, ahol a gazemberek kaparintanak meg minden jót, hogy boldog élet lehet ott, ahol a javak kevesek között oszlanak meg, akik mindenből hasznot húznak, s ahol a többség teljes nyomorban él.

Emlékezetembe idézem Utópia lakóinak bölcs és elismerésre méltó intézményeit: náluk néhány törvény van csupán, de olyan sikeresen intézik a közügyeket, hogy bár mindenki megkapja, ami érdem szerint jár neki a javak egyenlő elosztása folytán, mindenki bővében van azoknak. [...]

A törvény megszabhatja például, hogy mindenkinek csak bizonyos meghatározott kiterjedésű földje és meghatározott nagyságú pénzszege lehet; törvény biztosíthatná, hogy az uralkodó ne legyen túlon túl hatalmas, a nép pedig szerfölött féktelen, és ha a hivataladászat megszűnnék, a hivatalok nem lennének adásvétel tárgyai, és viselésük nem járna oly nagy költségekkel, akkor nem adódnék alkalom arra, hogy gazdagok töltsék be a tisztségeket; amelyeket pedig inkább tehetséges embereknek kellene betölteniük [...].” (Morus Tamás: Utópia, 1516)

Problémakör	A probléma értelmezése	Megoldás
Az állam felépítése, működése		

A KORA ÚJKOR TÖRTÉNETE MAGYARORSZÁGON. TÉRKÉPES FELADATOK

11/5. Tekintsük át a Jagelló-kor néhány fontos eseményének térbeli összefüggéseit!

- a) Kövesse a térképen a Dózsa-féle parasztháború eseményeit!
1. Jelölje a térképvázlaton pontozással a parasztfelkelés által érintett területeket!
 2. Miért indult a felkelők serege az Alföld irányába?

.....

- b) Ábrázolja a térképvázlaton a déli végvárrendszer összeomlását!
1. Jelölje be a legfontosabb végvárakat, s írja melléjük elestük évszámát!
 2. Miért volt végzetes Nándorfehérvár eleste?

.....

3. Jelölje a térképvázlaton sátrózással az 1521-ben török kézre került területeket!
- c) Mutassa be a mohácsi csata területi vonatkozásait!
1. Jelölje a térképvázlaton a szultáni és a magyar had előrenyomulását!
 2. Jelölje a térképvázlaton csíkozással az 1526-ban török kézre került területeket!

12/5. Vizsgáljuk meg a térképen az ország három részre szakadását!

- a) Jelölje színes nyilakkal a török 1529-es és 1532-es hadjárait és a keresztény sereg mozgását 1532-ben!
- b) Ábrázolja az 1541. évi császári, magyar és török hadmozdulatokat!
- c) Jelölje feliratokkal az 1541-ben kialakult hatalmi viszonyokat!
- d) Jelölje az új végvári vonal jelentősebb erősségeit és az ellenük indított török hadjáratokat!

 13/1. Tekintsük át, hogy mit jelentett térben az ország három részre szakadása!

- Jelölje az 52. oldali térképen különböző színű vonalakkal a három országrész drinápolyi békében állandósuló határvonalait!
- Tüntesse fel a térképen a korszak meghatározó városait! Nevük aláhúzásával jelölje a szultáni (khász) városokat!
- Jelölje a térképen sárga félhorddal a török közigazgatási egységek (vilajetek) központjait!
- Nézze meg (pl. a középiskolai történelmi atlaszban), hol haladtak a korszak fontosabb kereskedelmi útvonalai! Jelöljön be közülük Magyarország területén egy nyugat–keleti és egy észak–déli irányút!

 14/5. Ábrázoljuk térben is Erdély társadalmi, politikai és vallási sokszínűségét!

- Jelezze feliratozással a térképen Szászföld, Székelyföld és a magyar megyék területét!
- Jelölje különböző színekkel az Erdélyben élő népek elhelyezkedését!
- Jelölje vonalkázással Erdély felekezeti tagolódását!
- Tüntesse fel a térképen (pont és településnév) a fejedelmek székhelyét és a vallási kérdéseket szabályzó erdélyi országgyűlés helyszínét!

 15/3. Kövessük a térképen a tizenöt éves háború eseményeit!

- Jelölje be a fenti térképen Pálffy Mikós hadjáratát!
- Olvassa le a tankönyvi térképekről (7. és 9. forrás) a jelentősebb török és keresztény sikereket! Ábrázolja ezeket a munkafüzet térképvázatán!
- Jelölje be színes vonalakkal az 1568-as és az 1606-os határokat!

17/2. Tekintsük át a katolikus megújulás területi eredményeit és a török elleni harcokat a XVII. század közepén!

- Jelölje az 53. oldali térképen satírozással az ismét katolikussá váló területeket!
- Ábrázolja a térképen az 1663. és 1664. évi török és keresztény hadmozdulatokat!
- Határozza meg, mi volt a stratégiai és mi a politikai jelentősége az észéki híd felégetésének!

Stratégiai:

Politikai:

18/2. Kövessük a térképen a török elleni fölszabadító háborúk eseményeit!

- Jelölje a Bécs elleni török támadás útvonalát és időpontját!
- Ábrázolja a Szent Liga Bécs segítségére érkező csapatait!
- Jelölje a térképen zászlóval, hol állomásozott Thököly hadserege Bécs ostroma idején!
- Tüntesse fel a Szent Liga ellentámadásának irányát és a párkányi csata után visszafoglalt végvárat!
- Rajzolja be az 1687-es hadjárat útvonalát!
- Jelölje a döntő török vereség helyszínét és időpontját!
- Jelölje a Habsburgok és a törökök békekötésének helyszínét és időpontját!

20/3. Tekintsük át a Rákóczi-szabadságharc térbeli vonatkozásait!

- Jelölje a fenti térképvázlaton a Rákóczi-szabadságharc kezdetekor a kurucok által birtokolt területeket!
- Jelölje eltérő színekkel az 1703-ban, 1704-ben és 1705-ben elfoglalt területeket!
- Jelölje eltérő csíkozással a Habsburgok által megszerzett területeket 1708-ban, 1710-ben, 1711-ben!
- Ábrázolja a Rákóczi által összehívott országgyűlések helyét és időpontját!
- Jelölje a szabadságharc jelentősebb csatáit, időpontokkal!
- Tüntesse fel a fegyverletétel és a békekötés helyszíneit, időpontjait!

ÖSSZEGEZÉS

 1. Kövessük nyomon az Oszmán Birodalom és Habsburg Birodalom XVI–XVII. századi változásait a tankönyv 1. ábrája alapján!

 a) Jelölje az időszalagon különböző színekkel az Oszmán Birodalom és a Habsburg Birodalom erőviszonyait Magyarország területén!

A) török erőfölény; B) a töröknek kedvező erőegyensúly; C) kiegyenlített erőviszonyok; D) a Habsburgoknak kedvező erőegyensúly; E) a Habsburgok erőfölénye

b) Jelölje az időszalagon a két birodalom közötti békekötéseket!

 c) Készítsen a füzetébe 8-10 mondatos fogalmazást (esszét) a következő témáról: Hogyan tükrözik az Oszmán és a Habsburg Birodalom erőviszonyait a két hatalom közötti XVI–XVII. századi békekötések? Adjon az esszének rövid, találó címet!

 2. Tekintsük át a Habsburg uralkodók és a magyarországi rendek viszonyának változásait a XVI–XVII. században!

Válasszon ki az alábbi évszámok közül nyolcat, amelyek az udvar és a rendek kapcsolata szempontjából fordulópontot jelentő eseményeket jelölnek! Írja be ezeket a táblázatba, és töltsse ki a táblázatot!

1526, 1532, 1538, 1541, 1552, 1556, 1566, 1568, 1570, 1594, 1604, 1606, 1608, 1621, 1635, 1645, 1660, 1664, 1671, 1678, 1681, 1683, 1686, 1687, 1697, 1699, 1703, 1707, 1711

Évszám	Esemény	Jelentősége az udvar és a rendek viszonya szempontjából
1526		

 3. Hasonlítsuk össze a XVI–XVII. századi nyugat-európai, kelet-közép-európai és magyarországi gazdasági fejlődést!

Töltse ki a táblázatot! Írja be a betűk által jelzett tényezőket!

A) A térséget ért legfontosabb hatások.
B) A hatások gazdasági következményei.
C) A korszak gazdaságának értékelése (fellendülés, stagnálás vagy hanyatlás).

	Nyugat-Európa	Kelet-Közép-Európa	Magyarország
XVI. század	A)	A)	A)
	B)	B)	B)
	C)	C)	C)
XVII. század	A)	A)	A)
	B)	B)	B)
	C)	C)	C)

e) Latin-Amerika függetlenségi harcának mely nemzetközi összefüggéseire következtethet az alábbi forrásból?

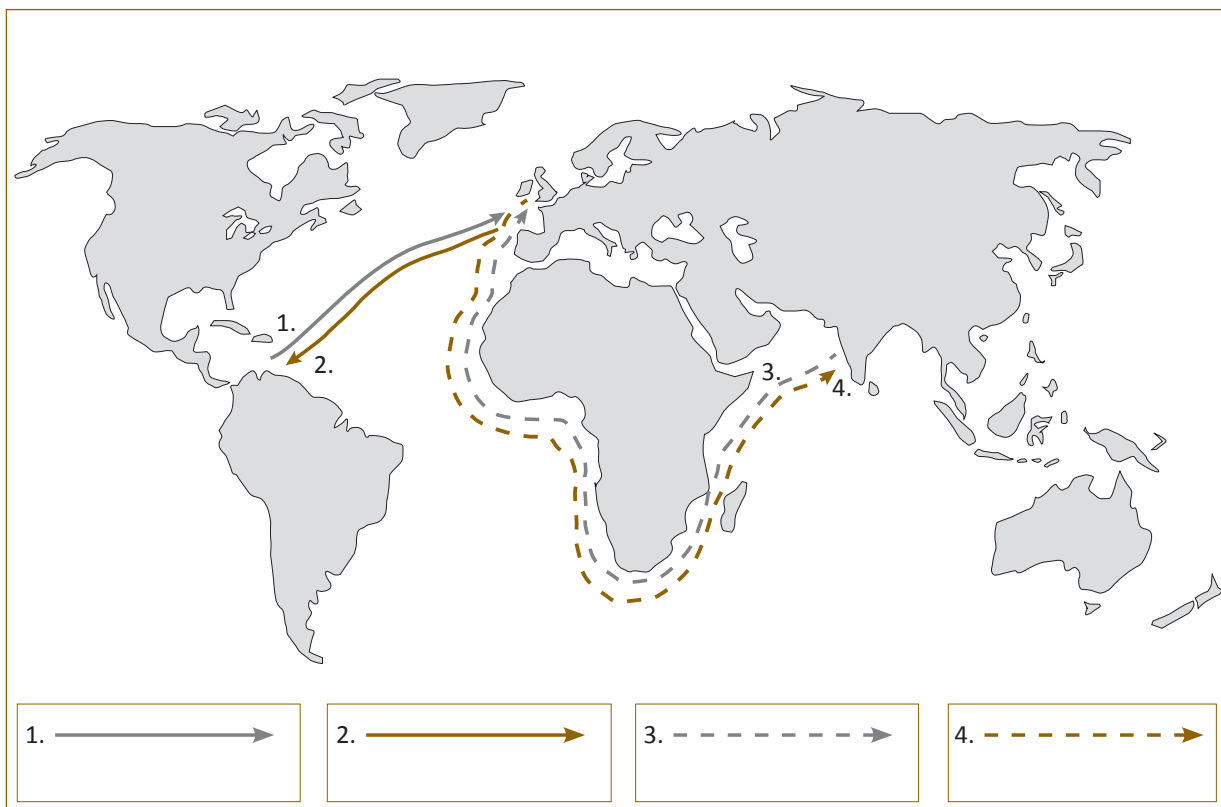
„Spanyol-Amerika jövőbeli helyzete jelentős üggyé válik az angol kereskedő osztály számára. Egy új piac nyílik meg vagy zárul be örökre. [...] Attól függően, hogy kihasználja vagy elmulasztja a jelen alkalmat, Anglia nyer vagy elveszít egy olyan piacot, mint amilyen az Egyesült Államok volt.” (A New York Herald Tribune cikkéből, 1810)

Következtetés:

f) Mutassa be, hogyan változott meg Latin-Amerika gazdasága a függetlenné válás után!

.....
.....

 3. Tanulmányozzuk a tankönyvi térképek (8., 15.) és az ábra alapján Európa és a világ gazdasági kapcsolatait!

- a) Írja a térképre, hogy a számozott nyilak Európa mely fontos export- és importáruinak útját mutatják!
- b) Írja a térkép megfelelő helyére az Európával való kereskedéstől elzárkózó országok nevét!
- c) Húzzon színes nyilat Európából ahhoz a területhez, ahová az európai kivándorlás irányult! Fogalmazza meg, miért e területre irányult a kivándorlás!

.....
.....

 4. Elemezzük a kínai császárnak az angol királyhoz írott levelét (14.)!

a) Állapítsa meg a forrás alapján, hogy mennyiben tekinthető újszerűnek az angol behatolási kísérlet!

.....
b) Milyen gazdasági tényezők álltak ezeknek a törekvéseknek a háttérében?

c) Mennyiben támasztja alá a térképvázlat (15.) az angol gyarmatosítás újszerűségére vonatkozó megállapításokat?

.....
.....

A FELVILÁGOSODÁS, A FORRADALMAK ÉS A POLGÁROSODÁS KORA. TÉRKÉPES FELADATOK

22/6. Vizsgáljuk meg az észak-amerikai angol gyarmatok, illetve a megalakuló Egyesült Államok helyzetét az alábbi, területi és gazdasági vonatkozású kérdések kapcsán!

a) Jelölje a térképvázlaton a tizenhárom angol gyarmat területét!

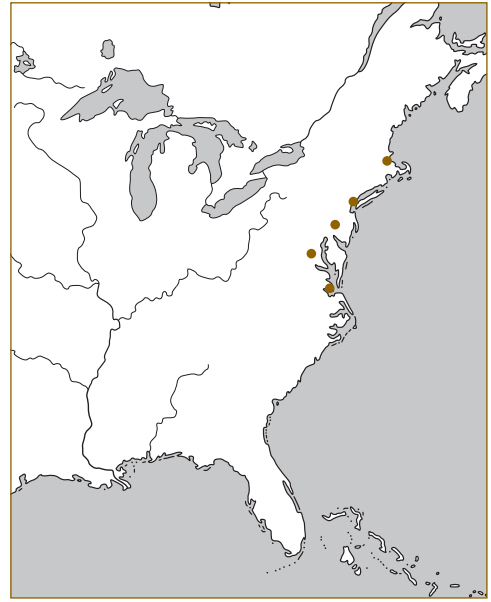

b) Jelölje a farmergazdaságok és az ültetvényes gazdálkodás elterjedésének területét!

c) Jelölje az Egyesült Államok 1783-as határait!

d) Jelölje a térképvázlaton a következő nagyvárosokat: New York, Boston, Washington!

e) Jelölje piktogramokkal, milyen szerepet töltek be ezek a városok a XVIII. század végén az Egyesült Államokban! Készítsen jelmagyarázatot a piktogramokhoz!

23/4. Kövessük nyomon, hogy milyen területi változásokra, határmódosításokra került sor a XVIII. századi Európában!

a) Jelölje a térképvázlaton Poroszország XVIII. századi területi növekedését!

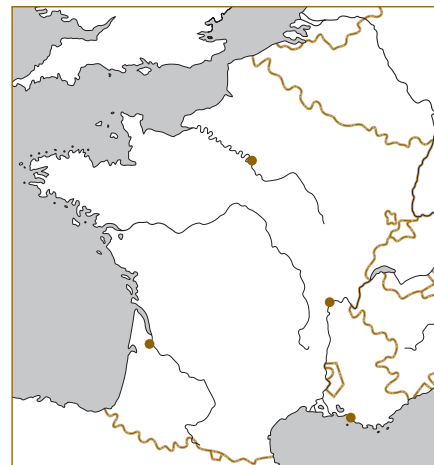
b) Eltérő színekkel jelölje Lengyelország felosztásának folyamatát!

c) Jelölje az orosz térnyerést az egykor török befolyás alatt álló területeken!

 26/3. Vizsgáljuk meg a francia forradalom néhány eseményét és jelenségét! Kövessük nyomon a francia háborúk menetét!

- a) Jelölje Franciaország térképén a „nagy félelem” által nem érintett területeket! Jelölje azokat a területeket, ahol magas volt az esküt nem tett papok aránya! Jelölje az 1793-as felkelések kiterjedését!
- b) Értékelje a füzetében az eredményt! Milyen összefüggést talál a három esemény, jelenség között?
- c) Jelölje a térképvázlaton eltérő színű (folyamatos, szaggatott, illetve pontozott) nyilakkal a Franciaország ellen indított hadjáratokat, éves bontásban!

 27/2. Tekintsük át a napóleoni háborúk fontosabb katonai eseményeit és eredményeit!

- a) Jelölje Európa térképén X-szel Napóleon jelentősebb csatáit! Írja melléjük az évszámokat! Karikázza be Napóleon vesztes csatáit!
- b) Jelölje csíkozással Franciaország 1795–1814 közötti területi növekedését!

 30/4. Kövessük nyomon, hogy milyen területeket és városokat érintett az 1820-as, illetve 1830-as évek forradalmi hulláma!

- a) Jelölje a fenti térképvázlaton az 1820-as évek forradalmi mozgalmait (országok, évszám)!
- b) Jelölje az 1830-as forradalmi hullám által érintett területeket, városokat!

 31/5. Tekintsük át, mely városokban törtek ki forradalmak 1848-ban!

- Jelölje a fenti térképvázlaton az 1848-as forradalmak helyszíneit (város, évszám)!

ÖSSZEGEZÉS

1. Elemezzük a XIX. század uralkodó eszméit bemutató ábrát (1.)!

Fogalmazza meg, mi a kapcsolat a liberalizmus és a nacionalizmus között! (Segít a 29. lecke 8. forrása.)

.....

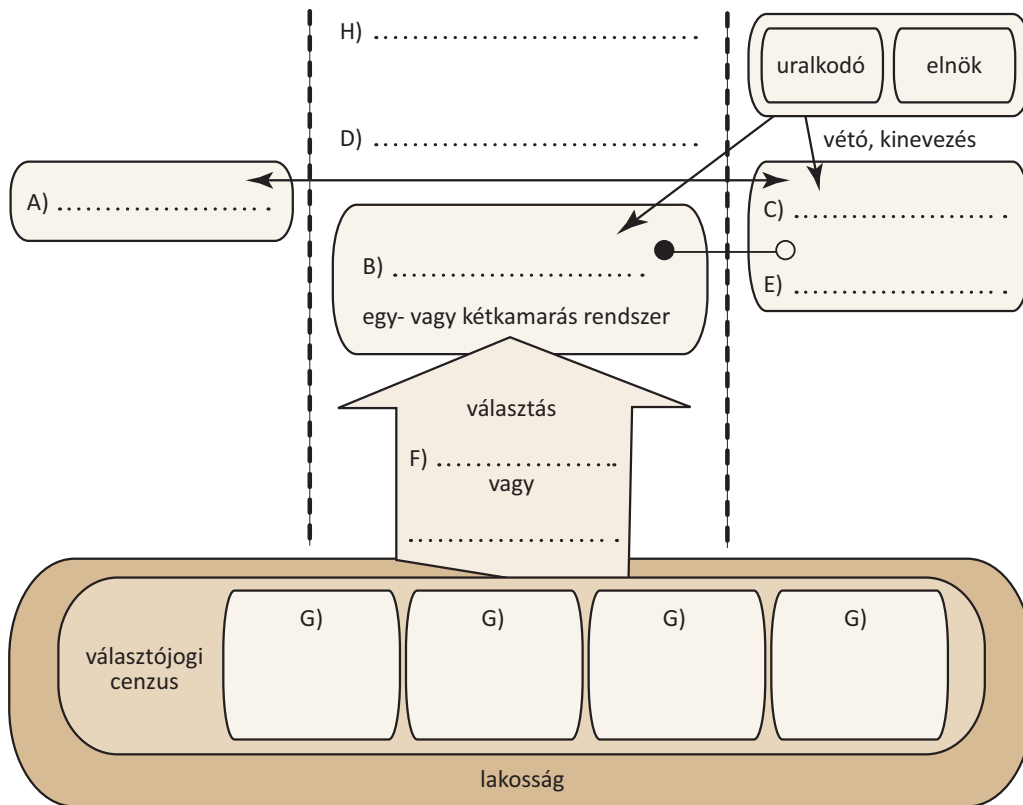
.....

.....

2. Vegyük számba a XVIII–XIX. századi alkotmányos rendszerek jellemzőit!

a) Egészítse ki az alkotmányos rendszereket általánosságban bemutató ábrát a kérdések segítségével!

A–C) Írja az ábra megfelelő helyére az egyes hatalmi ágak nevét!

D) Montesquieu szerint milyen kapcsolatban kell állniuk egymással az egyes hatalmi ágaknak?

E) Melyik szót írná ide, ha az B és a C betűvel jelzett hatalmi ág kapcsolatát szeretné kifejezni?

F) Nevezze meg a választások lehetséges módjait!

G) Milyen jellegű lehet a választójogi cenzus?

H) Mit jelölnek az ábrán a szaggatott vonalak? Milyen címet adhatna az ábrának?

b) Fogalmazza meg röviden, hogy mi volt a szerepe a kétkamarás törvényhozásnak az

Egyesült Államokban:

.....

Franciaországban:

.....

c) Milyen tendencia figyelhető meg a választójog területén az általunk áttekintett időszakban, és milyen folyamatok állnak e változás háttérében?

Tendencia:

Folyamatok:

.....

3. Tekintsük át a megismert alkotmányos rendszerek jellemzőit!

a) Töltse ki a táblázatot!

Rendszerek	Államforma	A végrehajtó hatalom irányítója	A törvényhozás felépítése	A választások módja	Cenzus
XIX. századi angol modell					
1787-es amerikai					
1791-es francia					
1795-ös francia					
1799-es francia					
1830-as francia					
olmützi alkotmány					

b) Igazolja vagy cáfolja az alábbi megállapításokat történelmi példákkal!

1. Az alkotmányosság formáinak megtartása gyakran a diktatórikus rendszerek leplezését szolgálja.

Igaz / Hamis

Példa:

.....

2. Az alkotmányosság szabályai csak a kereteket jelentik, s ha túl nagyok a társadalmi, illetve politikai ellentétek, a problémák nehezen oldhatók meg demokratikusan.

Igaz / Hamis

Példa:

.....

3. A korszakban egy rendszer demokratikus működése alapvetően az államformától függött.

Igaz / Hamis

Példa:

.....

**AZ ÚJJÁÉPÍTÉS KORA MAGYARORSZÁGON.
TÉRKÉPES FELADATOK**

33/6. Tekintsük át a török háborúk területi következményeit és a magyar korona országait a XVIII. század elején!

- a) Feliratokkal jelölje a 95. oldali térképvázlaton a XVIII. századi Magyarország politikai felosztását!
- b) Ábrázolja évszámokkal és sátrózással a török háborúk területi következményeit!
- c) Írja a térképre az országgyűlésnek helyet adó város nevét! Nézzon utána, mely város volt az erdélyi császári igazgatás központja, és írja e város nevét is a térképre!

34/3. Tárjuk fel a 34. lecke térképvázlatai (8., 13.) alapján a népesedési és etnikai viszonyok változásait!

- a) Jelölje a fenti térképvázlaton eltérő színekkel a különböző népek mozgásait! Ezzel párhuzamosan jelölje az adott etnikum korábbi, illetve a népmozgás utáni lakóhelyét! A térkép sarkában készítsen jelmagyarázatot!
- b) A tankönyv térképe (8.) alapján töltsse ki az alábbi táblázatot!

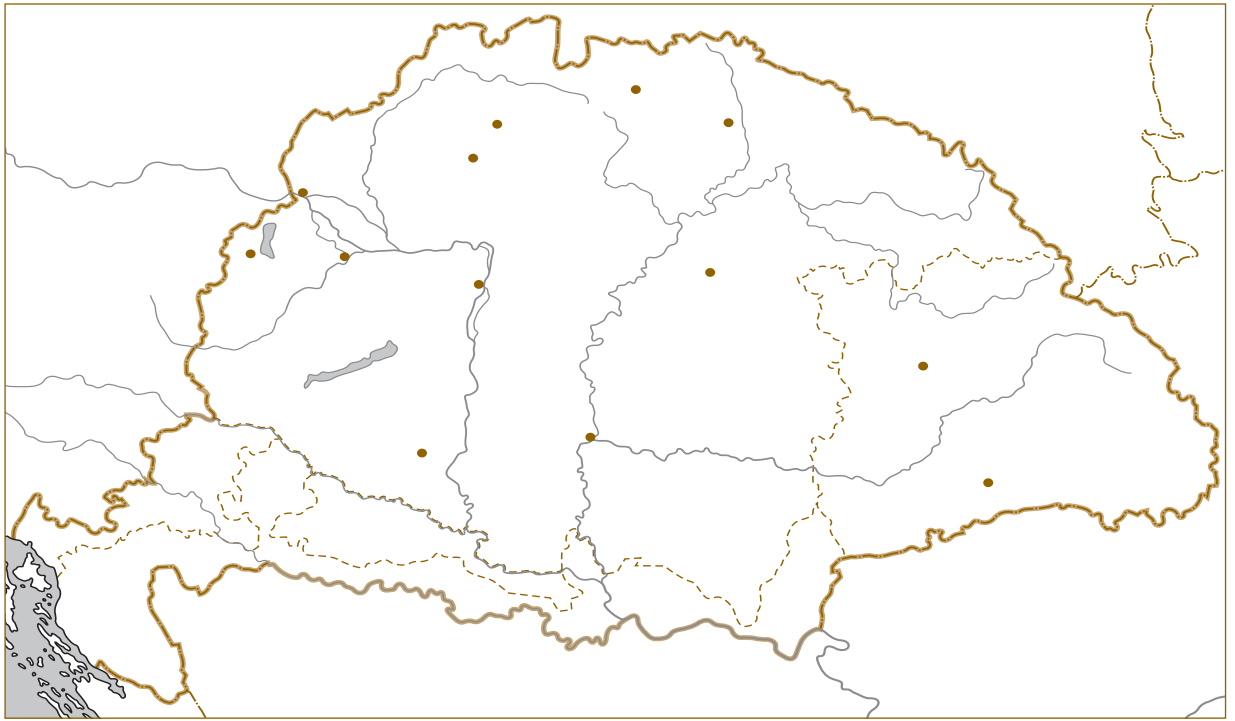
A népmozgások fajtái	Népek	Kik kezdeményezték?	Miért szervezték?
Belső vándorlás			
Szervezett betelepítés			
Öntevékeny betelepülés			

c) A 13. térkép alapján értelmezze a XVIII. század végi magyarországi etnikai viszonyokkal kapcsolatos két szak kifejezést!

soknemzetiségű:

kevert nemzetiségű:

.....

35/5. Vizsgáljuk meg Magyarország gazdaságának állapotát a XVIII. század első felében!

a) A térképvázlat (35. lecke, 13.) alapján jelölje be nyilakkal Magyarország legfontosabb külkereskedelmi partnereit és a szállított árukat, irányukkal együtt!

b) Jelölje a térképvázlat (35. lecke, 11.) alapján a bányavidékeket és a manufaktúrák fő elterjedési területét!

c) Jelölje a térképvázlaton az újra művelés alá vont területeket!

d) Vessük össze az egyes európai régiók mezőgazdasági és ipari fejlettségét a XVIII. század közepén! Jelölje a tematikus térképvázlaton sötétebb vagy világosabb satírozással és vonalakkal a fejlődés szintjeit a tematikus térkép jelmagyarázatának megfelelően!

	ipari forradalom	manufaktúrák elterjedése	vetésforgó (piros keret)
	céhes ipar	ipara a háborúkban elpusztult	háromnyomásos rendszer (zöld keret)
			kétnyomásos rendszer (kék keret)
			a földművelés visszaszorulása (fekete keret)

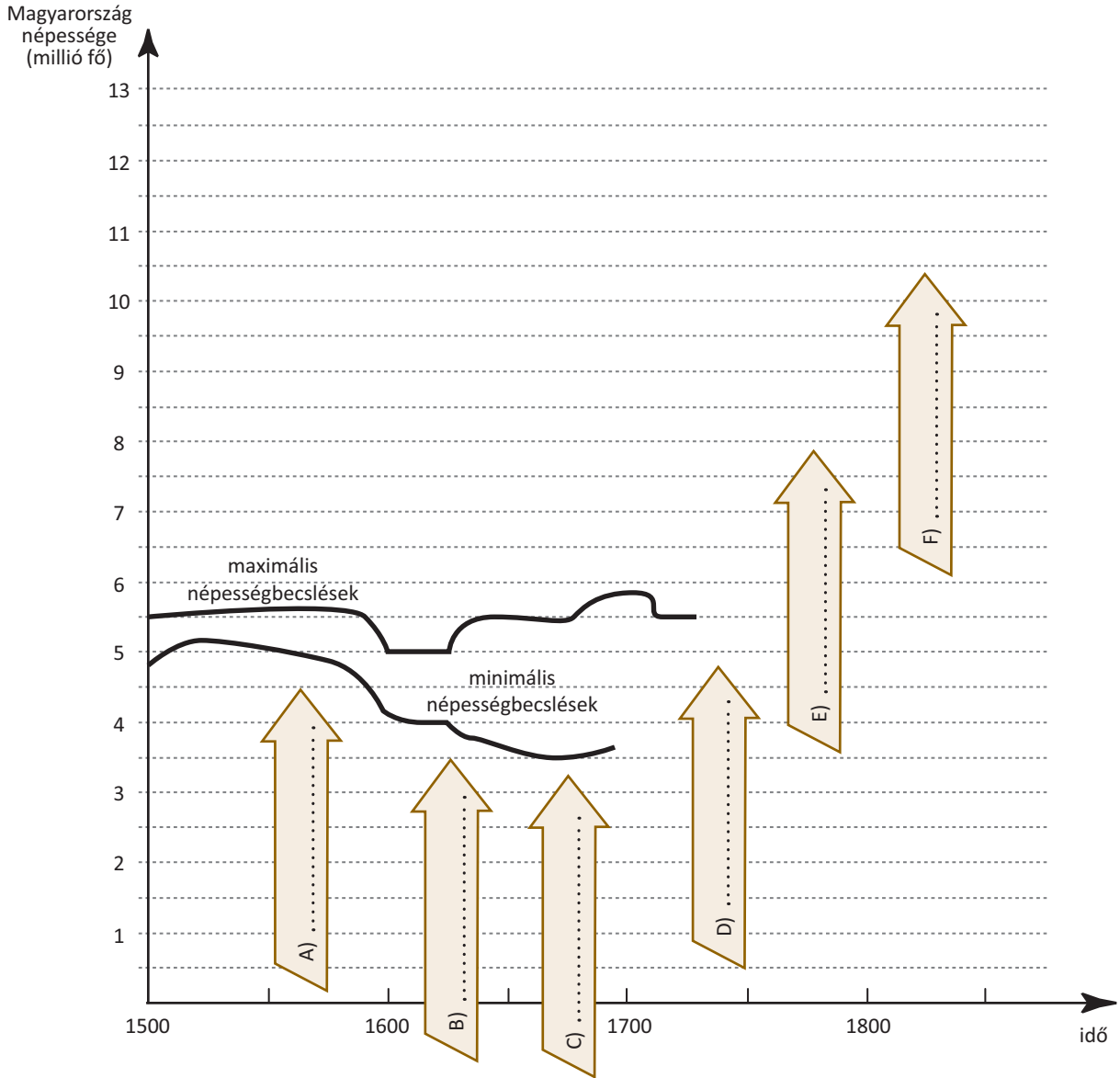
e) Állítsa párba a XVIII. század végi Magyarországot olyan országokkal, hogy helyzetét jelentős lemaradással (1.), leszakadással (2.), stagnálással (3.), illetve fejlődéssel (4.) lehessen jellemezni!

1. 2.
 3. 4.

ÖSSZEGEZÉS

1. Tekintsük át a korszak demográfiai változásait és ezek következményeit!

a) Töltse ki a táblázat hiányzó elemeit a grafikon alapján, illetve rajzolja meg a grafikonon a hiányzó görbéket a táblázat adatsora alapján!

b) Írja a grafikonon a nyilakra (A–F), hogy a különböző időszakokban mely tényezők hatottak a népesedési folyamatokra!

c) Mi mindenben éreztette hatását a népességszám XVIII. századi alakulása? Nevezzen meg hármat!

1.
2.
3.

Év	Népességszám (millió)	
	minimum	maximum
1500		
1600		
1700		
1787	9,5	
1804	10,5	
1848	13,2	14,6

2. Rendszerezzük a tanultak és az összefoglaló ábra (1.) alapján a XVIII. századi magyar történelem főbb változásait! Töltsd ki a táblázatot!

Szemponctok	Évszám	Esemény, törvény, rendelet	A változás lényege
Az udvar és a magyar rendek kapcsolata	1711		
	1723		
	1741	országgyűlés, törvények	
	1780–1790		
	1791	országgyűlés, törvények	
Gazdaság, adózás	1715	országgyűlés, törvények	
	1741	országgyűlés, törvények	
	1754		
	1767		
Társadalom	1777		
	1784		
	1785		
Vallásügy	1731		
	1781		

DISPUTA

Rendezzünk disputát (vitát) a korszak egy máig vitatott, többféleképpen értékelt és a közvéleményt is foglalkoztató problematikájáról: a magyar jakobinusok összeesküvéséről és Martinovics Ignác szerepéről! A disputa során a vita módszertanának megismerésére helyezzük a hangsúlyt! A disputa alapjául a tankönyv 37. leckéjében szereplő tények szolgálhatnak. A szellemi párbaj természetesen annál érdekesebb, minél mélyebb ismeretekkel rendelkeznek a résztvevők. Ehhez a könyvtárak és az internet nyújthatnak segítséget.

A disputa vezetéséhez válasszuk meg a levezető elnököt, aki irányítja majd a vitát, a tizenkét tagú esküdtszékét, amelynek tagjai döntenek a felek igazáról, értékelik a résztvevők teljesítményét és a két, egymással ellentétes fel fogású csoport munkáját!

A disputa alapkérdései:

- Pozitív vagy negatív szerepet játszott-e a magyar jakobinus mozgalom a magyar történelemben?
- Pozitív vagy negatív szerepet játszott-e Martinovics Ignác a magyar történelemben?
- Összhangban álltak-e a mozgalom célkitűzései a korszak magyar viszonyaival?

Szemponctok, amelyeket az esküdtszéknek figyelembe kell vennie, amikor meghozza döntését:

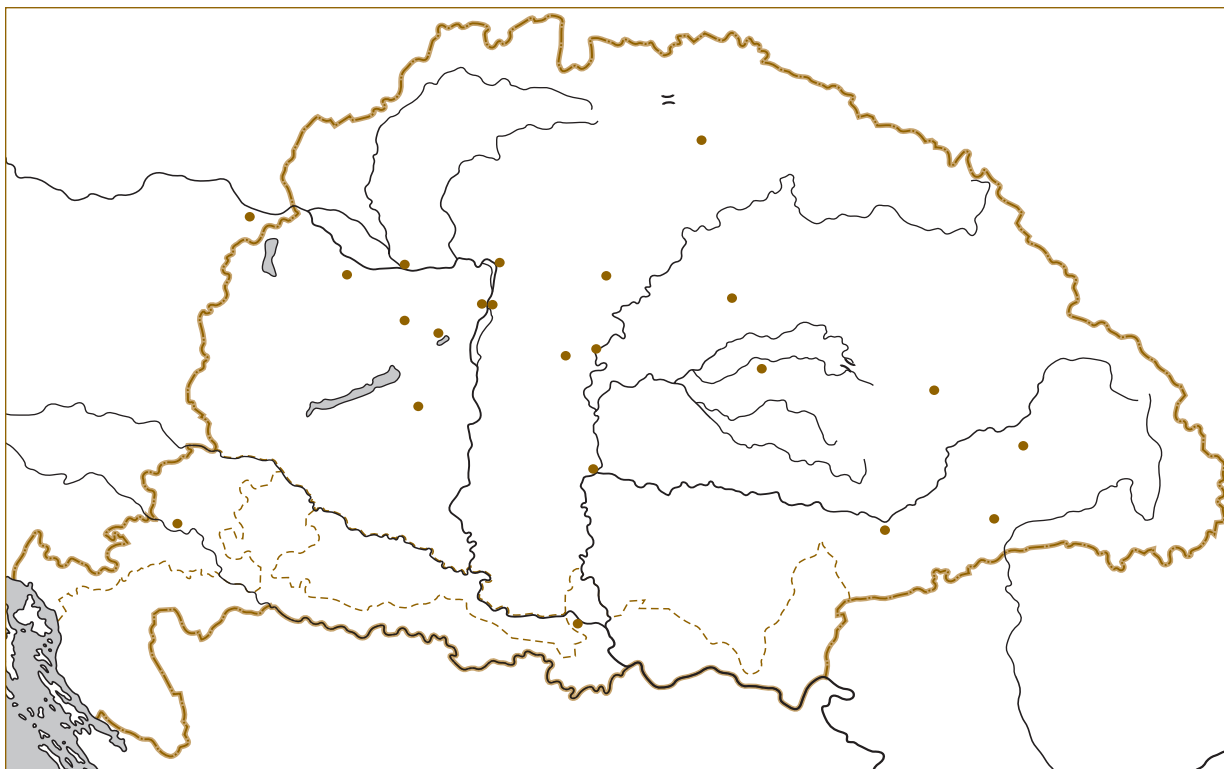
1. A három alapkérdésben külön-külön – a disputában elért eredmény alapján – az egyik fél álláspontját kell elfogadottnak nyilvánítani.
2. Ettől függetlenül a három kérdésben külön-külön kell értékelni a vitában való részvételt, a következő szempontok szerint:
 - a tények átfogó ismerete, számbavétele;
 - az összefüggések logikus bemutatása;
 - megalapozott, érvekkel alátámasztott ítéletek alkotása;
 - a vita módszereinek alkalmazása (érvek, ellenérvek).

c) Hogyan függött össze Erdélyben az unió és a jobbágyfelszabadítás kérdése?

.....

.....

3. Tekintsük át a fegyveres harc kirobbanásához vezető politikai eseményeket és a kezdeti hadi eseményeket a tankönyvi szöveg és a térképek (9., 15.) segítségével! Ábrázoljuk az eseményeket a munkafüzet térképvázlatán! Jelöléseinket jelmagyarázattal tegyük egyértelművé! (Figyelem! A térképvázlatot a 45. lecke 1. feladatának megoldása során is használjuk majd.)

a) Nézze meg a tankönyvi szöveg (43. és 44. lecke) alapján a bécsi kormányzat és a magyar kormány viszonyának alakulását! Foglalja táblázatba az ezt meghatározó legfontosabb politikai lépéseket!

Évszám	Politikai lépés, esemény	Hatása a két kormányzat viszonyára
1848. március 17.		
április 11.		
július 11.		
augusztus–szeptember		
augusztus 31.		
szeptember 15.		
1848. október 8.		

b) Jelölje be a térképvázlaton a szerb felkelés kiterjedését, és tüntesse fel a szerbek központját jelentő város nevét! Írja le röviden a füzetébe a szerb felkelés politikai következményeit!

c) Jelölje a térképvázlaton a Jelačić támadásával kapcsolatos horvát és magyar hadmozdulatokat, illetve a csatákat (csatajel és dátum)! Jelölje a támadó horvátok elleni népfelkelések kiterjedését! Értékelje a füzetében a pákozdi győzelem jelentőségét és a népfelkelések katonai, politikai szerepét!

45. ÖNVÉDELMI HARC ÉS FÉNYES DIADAL

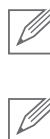

1. Kövessük az 1848 októbere és 1849 márciusa közötti politikai és katonai eseményeket a tankönyvi szöveg és a térképek (1., 6., 11.) segítségével! Használjuk a 44. munkafüzeti lecke 3. feladatának térképvázlatát!

a) Gyűjtse össze a császári és magyar kormányzat viszonyát meghatározó legfontosabb politikai eseményeket! Készítsen táblázatot a füzetébe a 44. lecke 3. feladatánál megismert módon!

A táblázatban a következő dátumok szerepeljenek: 1848. december 2. / 1849. január eleje / 1849. január 5. / 1849. március 4. / 1849. április 14. / 1849. május 2.

Évszám	Politikai lépés, esemény	Hatása a két kormányzat viszonyára

b) Jelölje a térképvázlaton (44. lecke) az 1848 decemberében kezdődő császári támadást és az ehhez kapcsolódó magyar hadmozdulatokat, illetve a csatákat (csatajel, dátum)! Értékelje a schwechati csata és Pest-Buda feladásának jelentőségét!

c) Jelölje a térképvázlaton az áttekintett időszak erdélyi harcait (nyilakkal a császári és a magyar hadmozdulatokat, csatajellel és dátummal a csatákat)! Értékelje a székely ellenállás, valamint Bem győzelmeinek jelentőségét! Elemezze a harcok hatását a nemzetiségi kérdésre!

d) Jelölje a térképvázlaton Görgey felvidéki hadjáratát (nyilakkal a császári és a magyar hadmozdulatokat, csatajellel és dátummal a csatákat)! Értékelje a felvidéki kitérő hadmozdulat és a branyiszkói csata jelentőségét! Elemezze a hadjárat hatását a nemzetiségi kérdésre!

2. Elemezzük Görgey Artúr 1849. januári váci kiáltványának alábbi részletét (8.)!

„A Feldunai magyar hadtest, melynek magva és értelmisége egykor az egyesített ausztriai hadsereg állományához tartozott, mielőtt a magyar királyi hadügyminisztérium szentesítése által a magyar ezredek kizárólag ez alá rendeltettek – engedelmességgel Magyarország alkotmányos királya akaratának –, megesküdött Magyarországnak, és legelőször is a főherceg nádor főparancsnoksága alatt lett a Jellasics alatti cs. kir. sereggel ellenségesen szembeállítva, s azóta a legszomorúbb politikai zavarok dacára [...] engedelmességedt. [...]

1. A Feldunai hadtest hű marad esküjéhez, miszerint Magyarországnak V. Ferdinánd király által szentesített alkotmánya fönntartásáért minden külső ellenséggel határozottan szembeszáll.

2. Hasonló határozottsággal fog a Feldunai hadtest mindazok ellenében is fellépni, kik az országon belül netán idéttlen republikánus izgatásokkal az alkotmányos királyságot felforgatni megkísérelnék.

3. Az alkotmányos monarchia fogalmából, melyért a Feldunai hadtest utolsó emberig harcolni el van szánva, önként folyik, hogy neki egyedül azon parancsokat szabad és szándéka követni, melyek a felelős királyi hadügyminisztertől, vagy ennek maga által kinevezett helyettesétől (jelenleg Vetter tábornok) törvényes formában érkezendek hozzá.

4. Minthogy a Feldunai hadtest szem előtt tartván Magyarországnak alkotmányára letett esküjét és szem előtt tartván önnön becsületét, teljes öntudatával van annak, mire köteles és mit akar: annál fogva végezetül kinyilatkoztatja, hogy az ellenséggel folytatott bármely egyezkedésnek eredményét csak az esetben fogja elismerni, ha az egyrészt Magyarországnak azon alkotmányformáját, melyre a hadtest megesküdött, másrészt magának a hadtestnek katonai becsületét biztosítja.” (Részlet Görgey tábornok váci kiáltványából, 1849. január 5.)

a) Emelje ki a szövegből a táblázatban megjelölt témákra vonatkozó részleteket, és értelmezze ezeket röviden!

Jelölés	Cím	Értelmezés
Emelje ki késsel!	A törvényességre való hivatkozás	
Emelje ki pirossal!	Politikai elhatárolódás	
Emelje ki zölddel!	A politikai rendezés feltétele	

b) Hogyan értelmezhetette Görgey kiáltványát az Országos Honvédelmi Bizottmány?

.....

.....

c) Milyen hatása volt Görgey kiáltványának a hadseregére? Elérte-e a célját?

.....

.....

3. Elemezzük Windischgrätz jelentésének (16.) politikai következményeit!

- a) Melyik csatára utal Windischgrätz a jelentésben?
- b) Vesse össze a jelentésben írottakat a térképvázzal (11.)! Ennek alapján állapítsa meg, helytálló volt-e Windischgrätz helyzetértékelése! Indokolja válaszát!

.....

.....

- c) Mivel magyarázható, min alapulhatott Windischgrätz helyzetértékelése?

- d) Milyen politikai intézkedéssel reagált a bécsi kormányzat Windischgrätz jelentésére?

- e) Milyen politikai hatása volt Magyarországon Windischgrätz jelentésének?

.....

.....

4. Elemezzük a Függetlenségi nyilatkozat alábbi részletét (18.)!

„Több ízben történt, hogy e zsarnok rendszer ellenében, melynek minden lépését vagy nyílt erőszak vagy bűnös ármány és cselszövény bélyegzé, a magyar nemzet önfenntartása végett fegyveres védelemhez volt nyúlni kénytelen.

És bár diadalmasan harcolta az igazságos védelem harcait, erejének használatában mindig oly mérsékletet tanúsított, s a királyi szó iránti hitben mindig oly bizakodó volt, hogy győzelmes fegyvereit azonnal letette, mihelyt királyai a nemzet jogait és szabadságait egy újabb alkukötéssel, egy újabb esküvel biztosították.

Először. Magyarország a vele törvényesen egyesült Erdéllyel és hozzá tartozó minden részekkel és tartományokkal egyetemben szabad, önálló és független európai statusnak nyilvánítatik, s ezen egész status területi egysége feloszthatatlannak s épsége sérthetetlennek kijelentetik.

Másodsor. A Habsburg–Lotharingiai-ház a magyar nemzet elleni árulása, hitszegése és fegyverfogása által, nemkülönben azon merény által, miszerint az ország területi épségének feldarabolását, Erdélynek, Horvátországnak, Slavóniának, Fiumének és területének Magyarországtól elszakítását s évégett idegen hatalom fegyveres erejét is a nemzet legyilkolására használni nem iszonyodott, saját kezeivel szaggatván szét úgy a *pragmatica sanctio*t, mint általában azon kapcsolatot, mely kétoldalú kötések alapján közötté s Magyarország között fennállott, ezen hitszegő Habsburgi- s utóbb Habsburg–Lotharingiai-ház Magyarország s vele egyesült Erdély és hozzá tartozó minden részek és tartományok feletti uralkodásból ezennel a nemzet nevében örökre kizáratik, kirekesztetik, a magyar koronához tartozó minden címnek használatától megfosztatik, s az ország területéről s minden polgári jogok élvezetétől számkivették. [...]

Negyedszer. Az ország jövődő kormányrendszerét minden részleteiben a nemzetgyűlés fogja megállapítani, addig pedig, míg ez a főnnebbi alapelvek nyomán megállapíttatnék, az országot egész egyetemes kiterjedésében a nemzetgyűlés minden tagjának egyajkú felkiáltásával s közmegegyezéssel kinevezett kormányzó elnök, Kossuth Lajos fogja a maga mellé veendő miniszterekkel; úgy saját magának mint az általa vezetendő miniszterek személyes felelősségük s számadási kötelezettségük mellett kormányozni.” *(Függetlenségi nyilatkozat, 1849. április 14.)*

- a) Emelje ki a szövegből különböző színű aláhúzással a táblázatban megjelölt témákra vonatkozó részleteket, és röviden értelmezze ezeket!

Jelölés	Témák	Értelmezés
Emelje ki pirossal!	Magyarország politikai helyzete	
Emelje ki zölddel!	Hatalmi, kormányzati helyzet	
Emelje ki késsel!	Történelmi hivatkozások	
Emelje ki barnával!	A trónfosztás oka	

- b) Értékelje röviden a Függetlenségi nyilatkozat politikai következményeit!

.....

.....

46. FÉNYES GYŐZELMEK ÉS A TÚLERŐ DIADALA

1. Elemezzük a térkép vázlat (6.) és a középiskolai történelmi atlasz segítségével a tavaszi hadjárat menetét, és értékeljük jelentőségét!

a) Honnan, milyen magyar erők érkeztek a Tiszához? Mi volt a magyar csapatösszevonás jelentősége?

.....

b) Mi volt a magyar hadműveletek stratégiai célja a hadjárat első szakaszában? Hogyan kívánták elérni ezt a célt? Milyen eredményt értek el?

Cél:

Mód:

Eredmény:

c) Mi volt a magyar hadműveletek stratégiai célja a hadjárat második szakaszában? Milyen módon kívánták elérni ezt a célt? Milyen eredményt értek el?

Cél:

Mód:

Eredmény:

d) Mi indokolta Buda ostromát? Gyűjtsön össze minél több indokot!

.....

2. Tekintsük át a a nemzetiségi kérdés alakulását a források (9., 10., 11.) segítségével!

a) Miért vált fontossá a nemzetiségi kérdés megoldása a magyar kormány számára?

.....

b) Mely alapelvekből nem akart engedni a magyar kormány külügyminisztere a nemzetiségekkel való tárgyalások során? Töltse ki a táblázatot a 9. forrás alapján!

Alapelvek		
az állam felépítéséről	a magyar nyelvről	a nemzetiségeknek nyújtandó jogokról

c) Mivel indokolta az alapelvekhez való ragaszkodást a külügyminiszter? Idézzon a forrásból, és értelmezze az idézetet!

Idézet:

Magyarázat:

d) Tárja fel, hogyan érvényesültek Batthyány Kázmér külügyminiszter alapelvei a románok felé a Békülési tervben (10.)!

.....

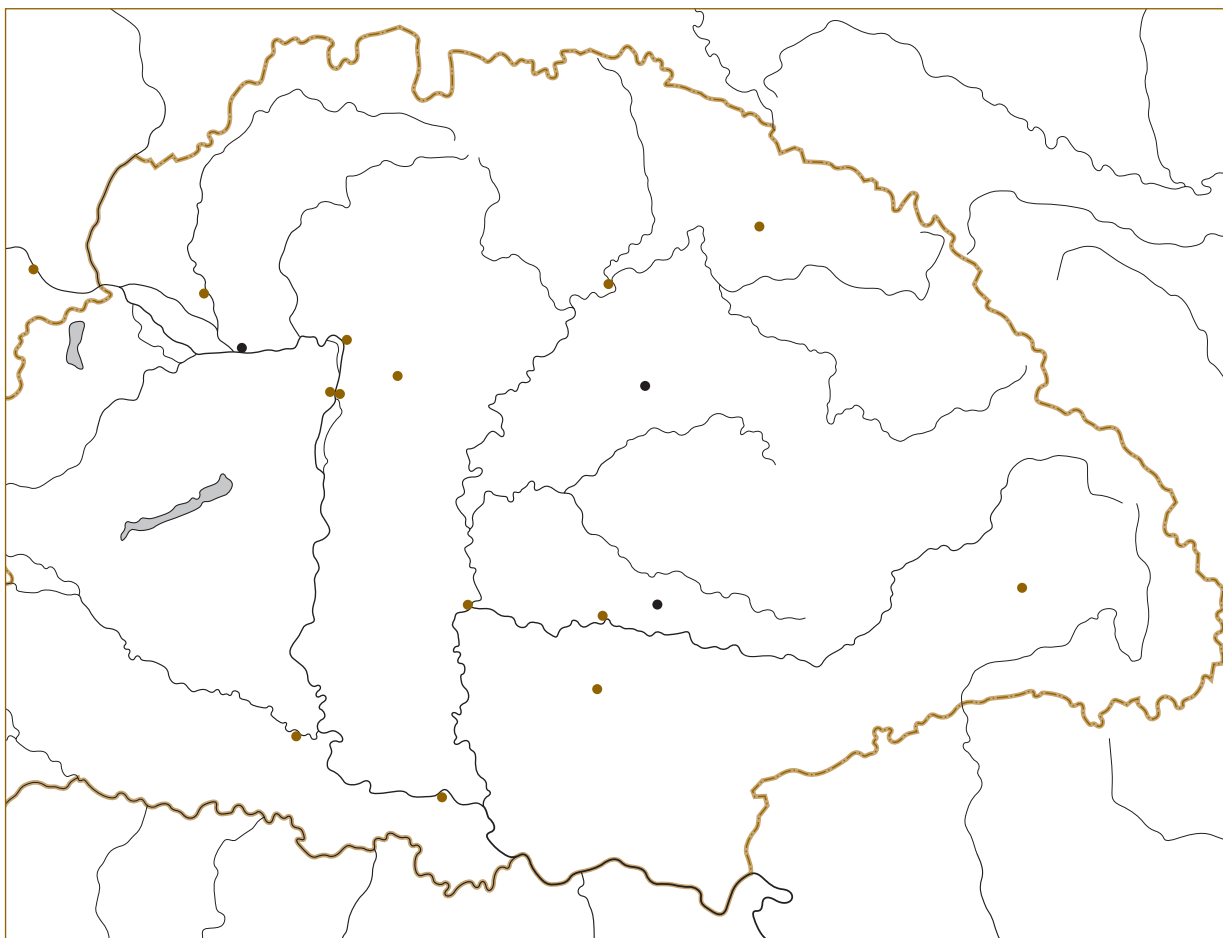
e) Mivel indokolta Szemere Bertalan a zsidóság egyenjogúsítását (11.)? Idézzon a forrásszövegből az egyenjogúsításra utaló részt!

Indoklás:

Idézet:

3. Elemezzük a tankönyvi térkép (15.) és a középiskolai történelmi atlasz segítségével a hadi helyzet alakulását 1849 májusától a világosi fegyverletételig!

a) Ábrázolja a fenti térképvázlaton a hadi helyzet alakulását két szakaszban: 1849 májusától júniusig és júniustól a világosi fegyverletételig! Használjon különböző jelöléseket (pl. folyamatos és szaggatott vonalakat)!

b) Melyek voltak a magyar honvédség lehetséges gyülekezési pontjai? Jelölje a térképen! Vegye számba ezek előnyeit és hátrányait!

.....

.....

.....

.....

c) Melyik gyülekezési terv valósult meg?

d) Mi volt Görgey stratégiai célja a felvidéki hadjáratnál?

e) Értékelje a katonai erőviszonyokat és a magyarok stratégiai helyzetének alakulását az alábbi időpontokban!

1849. május 1.:

1849. június:

1849. augusztus eleje:

1849. augusztus 13.:

ÖSSZEGEZÉS

1. Tekintsük át Magyarországot és a Habsburg-dinasztia kapcsolatát a XVIII. század végétől 1849-ig! Gyűjtsünk össze néhány, a kapcsolatot meghatározó jellemző eseményt, állapítsuk meg a két fél céljait és a kapcsolatot befolyásoló külső hatásokat!

a) Töltse ki a táblázatot!

Év	Jellemző esemény	A dinasztia céljai	A magyar vezető réteg céljai	Külső hatások
1792–1815				
1825–1827		A rendek lecsillapítása és megnyerése.		
1832–1836				
1839–1840		A reformmozgalom leszerelése, engedményekkel.		
1843–1844				
1848				
1849				Az európai forradalmak leverése.

b) Milyen alapvető változás figyelhető meg a magyar vezető réteg álláspontjában a korszak folyamán?

.....

.....

c) Milyen változások figyelhetők meg a dinasztia politikájában?

.....

.....

2. Elemezzük, hogy mit jelentett Magyarország számára az, hogy a Habsburg Birodalomhoz tartozott!

a) Töltse ki a táblázatot!

Védelem	Politikai berendezkedés	Gazdaság	
		Terhek	Előnyök

b) Foglalja össze rövid esszében (10-15 sor), hogyan hatottak a birodalmi keretek Magyarország külpolitikai helyzetére!

c) Fogalmazza meg a 44. lecke 7. ábrája (231. oldal) alapján, hogy mit jelentett a közjogi kérdés, és hogyan alakult e kérdés 1848–1849 során!

közjogi kérdés:

1848. április:

.....

1848 ősze:

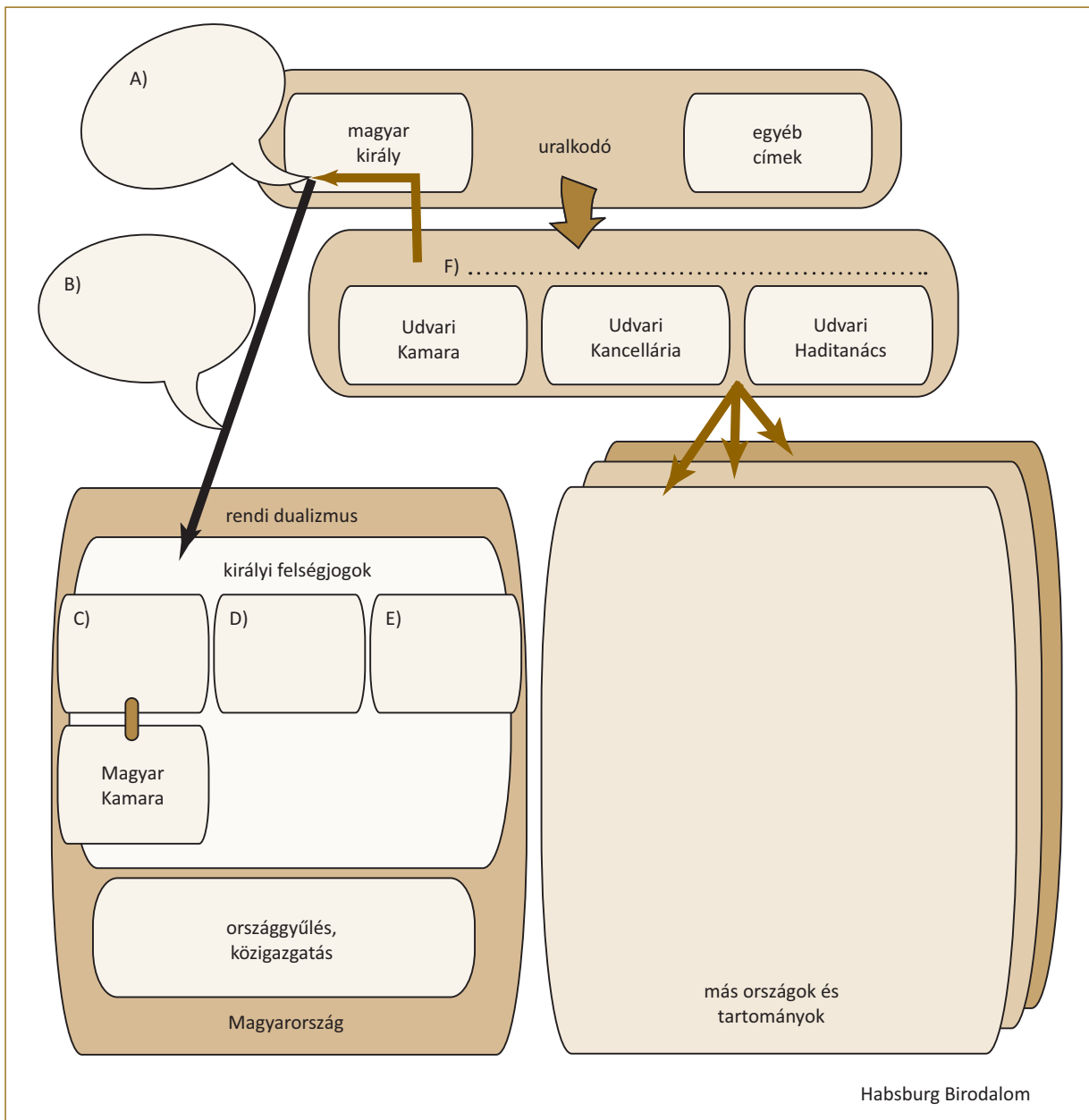
.....

1849. április:

3. Tárjuk fel a rendi és az alkotmányos keretek, illetve a birodalom egységes irányítása közötti összefüggéseket!

?

- a) Egészítse ki az ábrát a rávezető kérdések segítségével!
 A, B) Milyen rendelkezési utakat jelöl az ábra?
 C–E) Mely „ügyek” intézését tekintették királyi felségjognak?
 F) Mely hivatalok csoportját jelöli az ábra?

b) Mi biztosította az egységes kormányzást a Habsburg Birodalomban?

.....

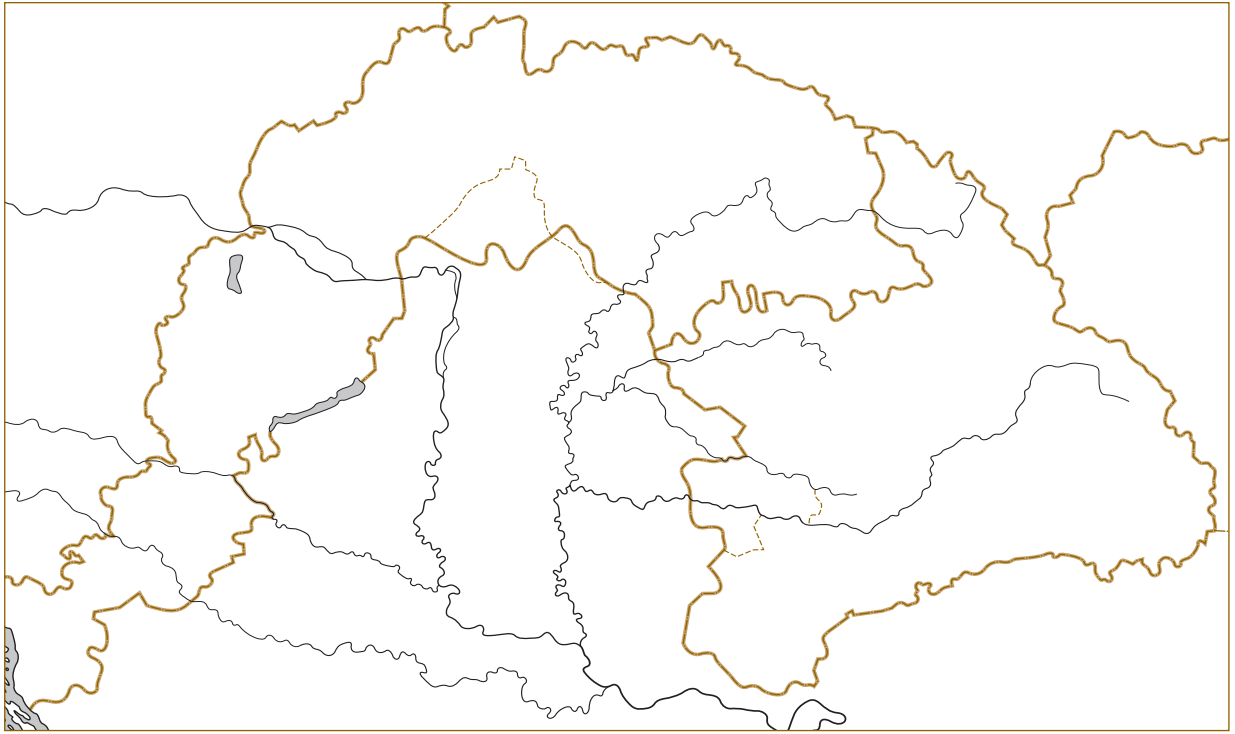
c) A rendi államban hogyan érvényesítheti az uralkodó saját akaratát? Mi teszi lehetővé a birodalom egységes irányítását?

.....

d) Hogyan változik meg a helyzet, ha a birodalom alkotmányos monarchiává alakul át?

.....

.....

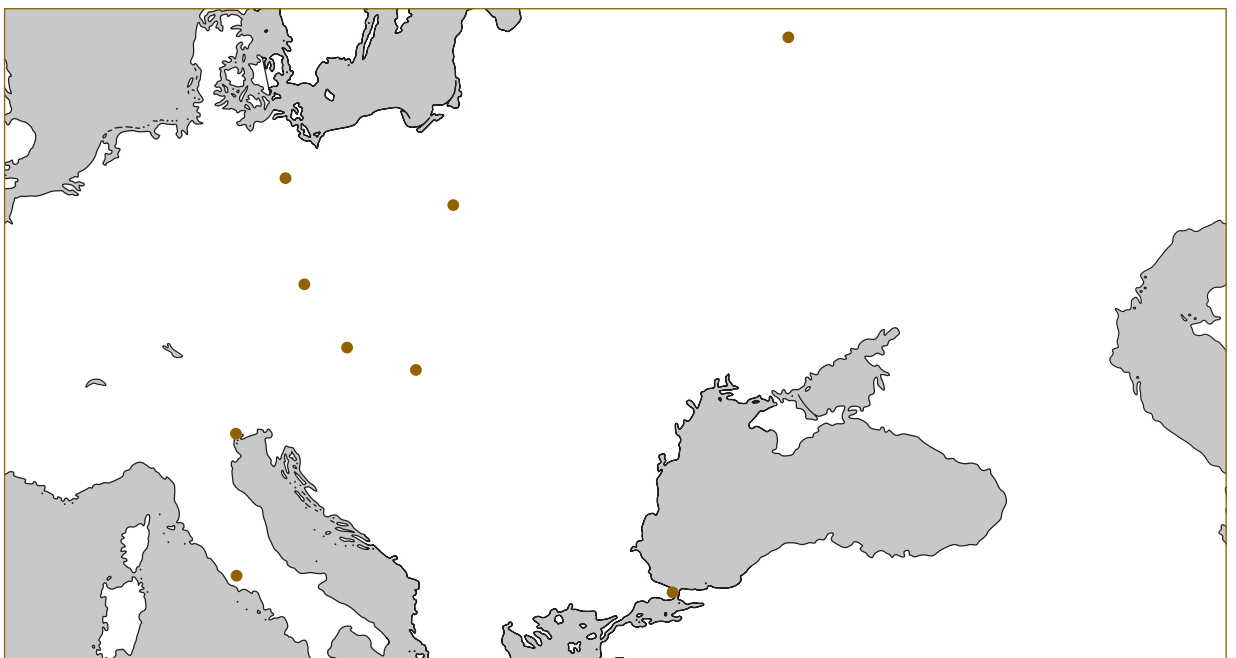
A három részre szakadt Magyarország

Magyarország

Európa

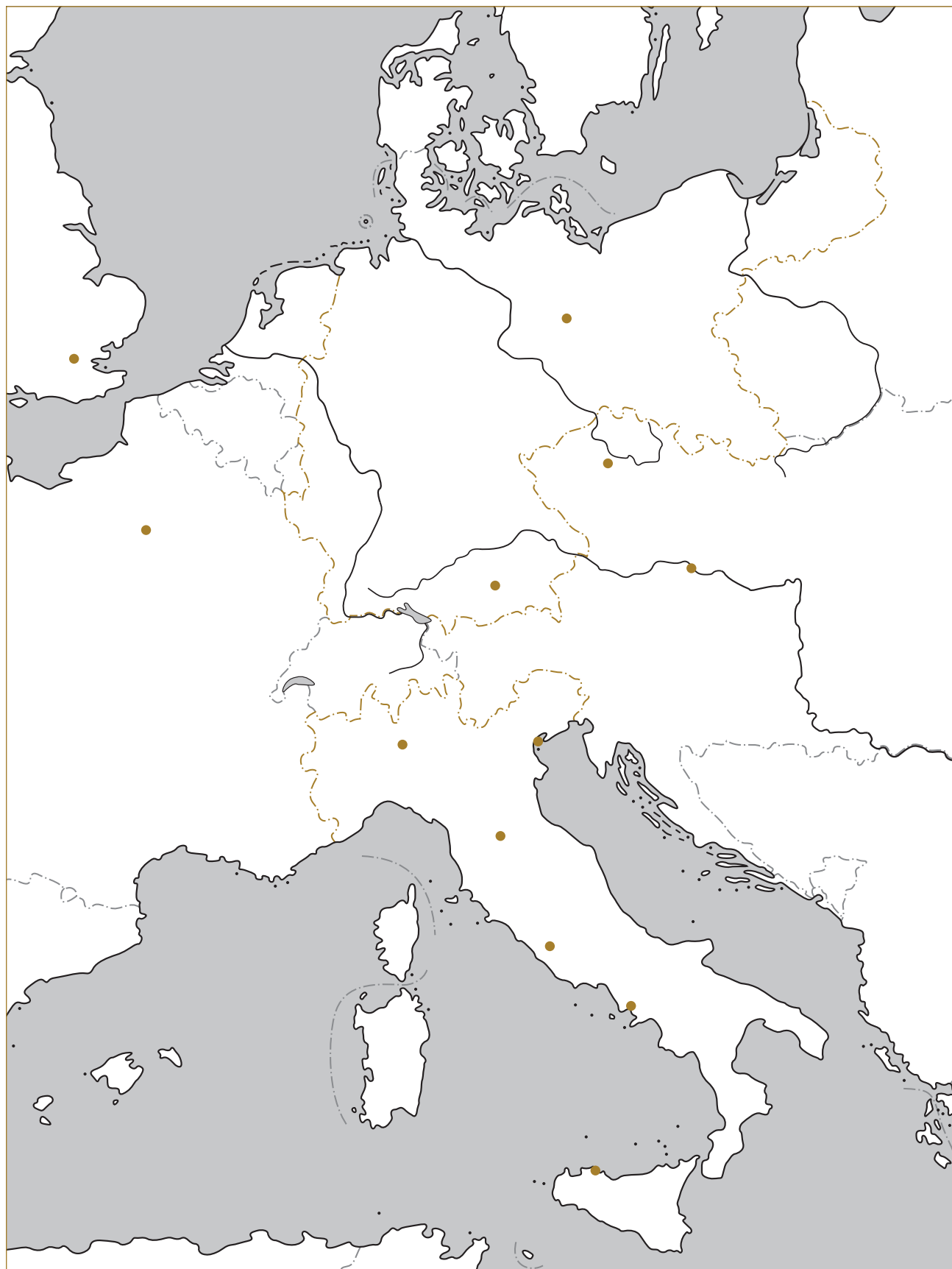
Európa középső és keleti része

Világtérkép

A NEMZETÁLLAMOK ÉS A BIRODALMI POLITIKA KORA. TÉRKÉPES FELADATOK

2/2. Kövessük nyomon az olasz egység létrejöttét!

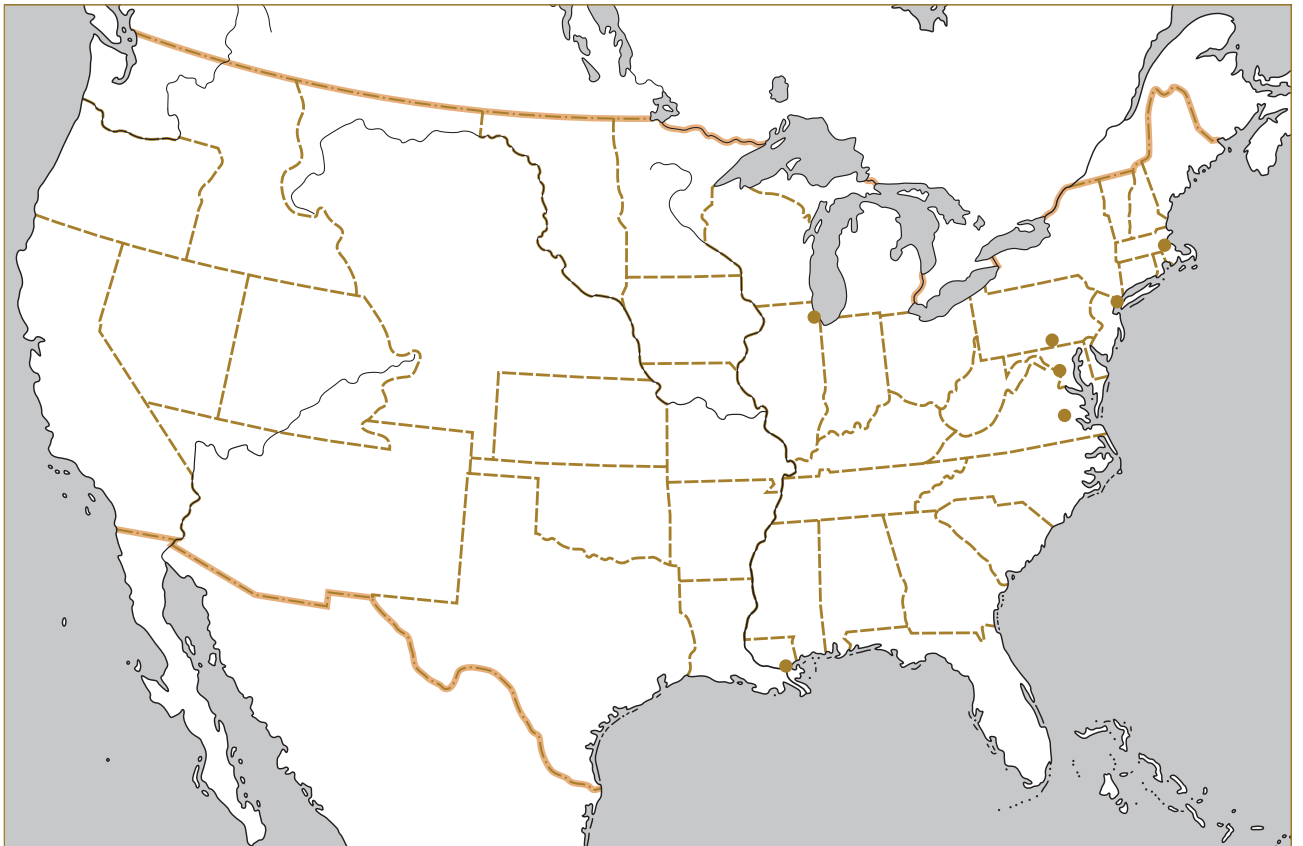
- Jelölje színezéssel a Szárd Királyság területét!
- Jelölje Itália felé mutató nyíllal az olasz egységet támogató hatalmakat, s Itália felé mutató ellentétnyíllal az olasz egységet ellenző hatalmakat!
- Tegyen csatajelet (keresztbe rakott kard) az olasz egység szempontjából döntőnek bizonyuló csata helyszínéhez! Írja a térképre a helyszín nevét és az évszámot!
- Jelölje csíkozással az 1861-ben megalakult Olasz Királyság területét! Írja megfelelő helyre e királyság fővárosának nevét!
- Pontozza be az Olaszországhoz 1861 után csatlakozott területeket!
- Jelölje színezéssel a francia területnyereséget!

3/3. Kövessük nyomon a német egység létrejöttét!

- Írja fel a térképre színessel a Német Szövetségbe tartozó fontosabb államok nevét, feketével pedig a szövetséggel határos államok, birodalmak nevét!
- Jelölje színnel a Porosz Királyság területét! Tüntesse fel a térképen a királyság fővárosát is!
- Jelölje Poroszország felé mutató nyíllal a német egységet támogató hatalmakat, s Poroszország felé mutató ellentétnyíllal az egységet ellenző hatalmakat!
- Tegyen csatajelet a német egység szempontjából döntőnek bizonyuló csata helyszínéhez! Írja a térképre a helyszín nevét és az évszámot!
- Jelölje csíkozással az 1871-ben megalakult Német Császárság területét! Rajzoljon piros felkiáltójelet ahhoz a városhoz, ahol kikiáltották a császárságot!
- Jelölje színezéssel a francia területvesztéséget!

7/5. Tekintsük át azokat a területi különbségeket, amelyek jellemezték az Egyesült Államokat a XIX. század közepén!

- Jelölje a térképen kétféle színezéssel (halványan) az északi és a déli államok területét!
- Jelölje szürke színezéssel a XIX. század közepén még be nem népesített területeket!
- Tüntesse fel a térképen az északi és a déli államok között meglévő társadalmi, gazdasági (bányászat, mezőgazdaság) és külkereskedelmi (termékek, szállítási irányok) különbségeket! (Rajzolhat találó piktogramokat, és tehet feliratokat is a térképre.)
- Jelölje a térképen az északi és a déli államok fővárosát!
- Jelölje a térképen a polgárháború döntő csatájának helyszínét (évszámmal)!

8/2. Tekintsük át a térképvizlat segítségével a távol-keleti gyarmati területeket és nagyhatalmi konfliktusokat!

- Jelölje a térképen különböző színekkel az angol, a francia, a német, az orosz és a japán gyarmati területeket!
- Jelölje szürke tónussal a félgymati függésben levő területeket!
- Jelölje csíkozással az angol–orosz, s másféle csíkozással az angol–francia érdekek ütközési területeit!
- Tüntesse fel az orosz–japán háború csatáit!
- Írja a térképre Japán színével annak a területnek a nevét, amelyet az orosz–japán háborúban Japán megszerzett!

8/5. Tekintsük át a térképvázlat (28. oldal) segítségével Afrika gyarmatosításának folyamatát!

- Jelölje be kék nyíllal a francia, piros nyíllal az angol terjeszkedés irányát a kontinensen!
- Jelölje a következő objektumokat: Kairó, Fokváros, Szezi-csatorna.
- Jelölje be halványpiros színezéssel az angol, halványkékkel a francia, halványsárgával a német gyarmati területeket (1914-es állapot)!
- Jelölje be azt a helységet, ahol az angol–francia és azt az országot (pontozással), ahol a német–francia hatalmi vetélkedés fegyveres összecsapás veszélyével fenyegetett!
- Jelölje csíkozással az angol–búr háború területét!

9/4. Tekintsük át a térképvázlat segítségével a XIX. század végi európai hatalmi viszonyokat és a szövetségi rendszerek kialakulását!

- Jelölje eltérő színezéssel az öt európai nagyhatalom területét! Írja a térképre fővárosaikat is!
- Jelölje egy paragrafusjellel (§) azt a várost, ahol az orosz–török háború után a szemben álló felek békét kötöttek! Jelölje két paragrafusjellel (§§) azt a várost, ahol nemzetközi konferencia változtatta meg e béke rendelkezéseit!
- Írja a térképre az orosz–török háború után kialakuló balkáni államok neveit!
- Jelölje kék ellentényilakkal az 1880-as években létező hatalmi ellentéteket! (Ne csak a nagyhatalmak ellentéteit vegye figyelembe, hanem pl. a Balkánt is!)

A KIEGYEZÉSHEZ VEZETŐ ÚT ÉS A DUALIZMUS KORA. TÉRKÉPES FELADATOK

12/2. Tekintsük át a Bach-rendszer új közigazgatását!

- a) Jelölje a térképvázlaton az 1850-ben Magyarországon bevezetett közigazgatási egységek határait!
b) Írja be a térképvázlatba az új közigazgatási egységek neveit, és tüntesse fel központjaikat!

13/5. Tanulmányozzuk a Habsburg Birodalom működését és felépítését a februári pátiens alapján!

- a) Jelölje a térképvázlaton csíkozással, hogy a birodalom mely területei nem küldtek képviselőket a Birodalmi Gyűlésbe!
b) Tüntesse fel, hol volt a Birodalmi Tanács és a kormány székhelye!
c) Jelölje különböző színekkel a kiegyezéssel létrejött birodalom belső határait!
d) Írja a térképvázlatba az önálló tartományok nevét (Galícia, Tirol stb.)!

15/1. Tanulmányozzuk a magyarországi nemzetiségi viszonyokat!

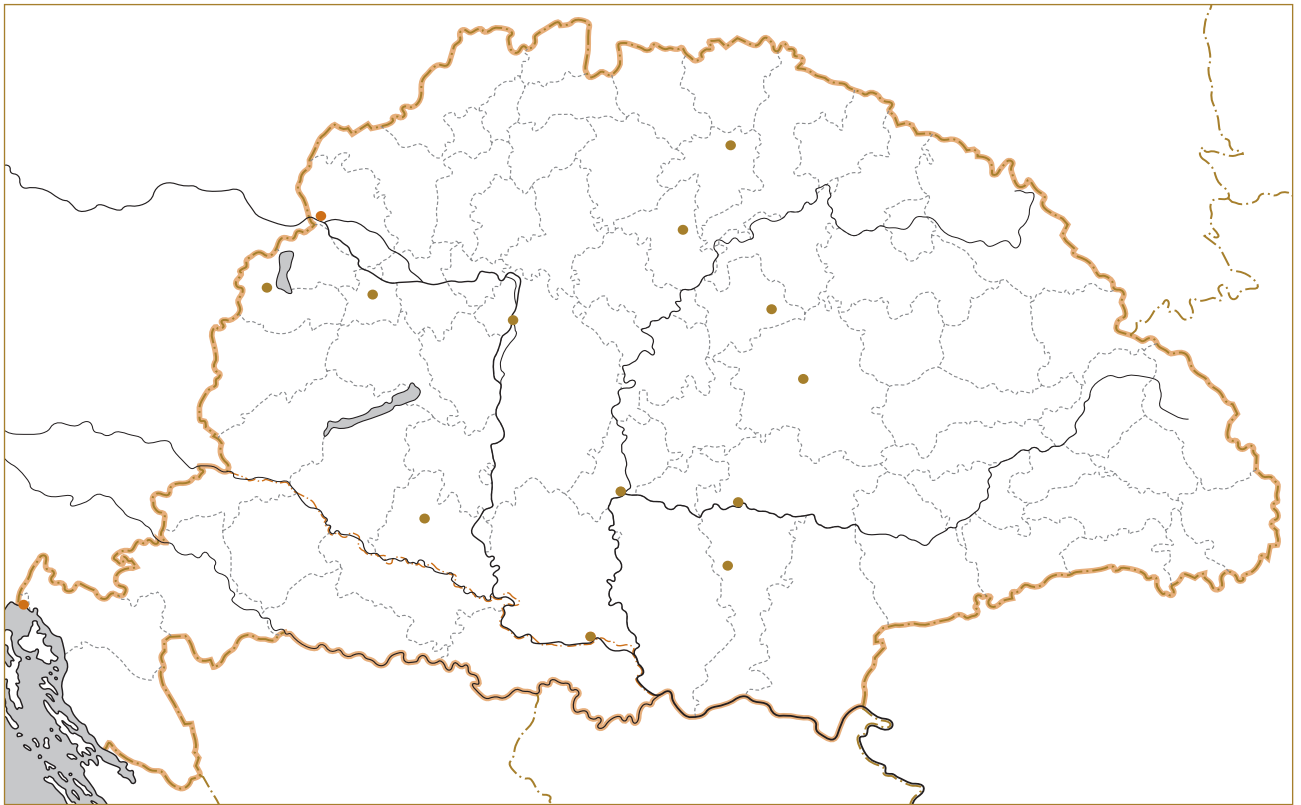
- a) Jelölje a térképvázlaton különböző színekkel az ország területén többen élő nemzetiségeket!
b) Jelölje Horvátország és Magyarország határait!

17/5. Vizsgáljuk meg a fejlődés néhány elemét a kiegyezéstől a századfordulóig tartó időszakban!

- a) Jelölje a térképvázlaton a Tisza Kálmán miniszterelnöksége alatt megszüntetett kiváltságos kerületeket!
b) Tüntesse fel az egyetemi városokat!
c) Jelölje az 1867-ig megépült főbb vasútvonalakat!

18/3. Tanulmányozzuk a dualizmus kori Magyarország gazdaságát!

- a) Jelölje a térképvázlaton Magyarország fontosabb ipari központjait!
b) Tüntesse fel az ipari központok közelében található nyersanyagokat!

 19/5. Tanulmányozzuk a dualizmus kori nemzetiségi és vallási viszonyok néhány kérdését!

 a) Jelölje a térkép vázlaton azokat a területeket, ahonnan a legtöbbben vándoroltak ki!

b) Jelölje a dualizmus időszakában erőteljesen elmagyarosodó megyéket!

 20/4. Tanulmányozzuk a zsidó emancipáció történelmi hátterét!

Jelölje azokat a területeket, ahol az izraelita vallású lakosok aránya meghaladta a 30%-ot!

AZ ELSŐ VILÁGHÁBORÚ ÉS KÖVETKEZMÉNYEI. TÉRKÉPES FELADATOK

25/5. Tekintsük át az első világháború első éveinek katonai eseményeit!

- Rajzolja be a térképre a háború frontvonalait! Valamennyi frontnál piros vonal jelölje a frontvonal helyzetét a harcok kezdetén, és zölddel jelölje a frontvonal helyzetét a harcok végén! Írja a frontvonalak mellé feketével, hogy mely évben voltak jelentős harcok ezen a szakaszon!
- Írjon a frontvonalak mellé egy-egy jelentősebb csatahelyet vagy támadási célt és időpontot!
- Tüntesse fel a katonai szövetségek által alkalmazott tengeri blokádok helyeit!

26/4. Tekintsük át az első világháború új fegyvereinek és harci eszközeinek alkalmazását és az Egyesült Államok háborúba lépését!

- Jelöljön be sematikus rajzzal néhány új fegyvert és harci eszközt ahhoz a fronthoz, ahol azt döntően alkalmazták!
- Jelölje be az Egyesült Államok háborúba lépésének időpontját és azt a frontot, ahol amerikai csapatok harcoltak!

27/3. Tanulmányozzuk a térképen az oroszországi helyzetet is 1917–1920 között!

- Jelölje halványzürke satírozással Oroszország területi veszteségeit 1918-ig!
- Jelölje halványvörös satírozással azt a területet, amely a polgárháborúban mindvégig a bolsevikok kezén maradt!
- Jelölje be csillaggal a főbb forradalmi központokat jelentő városokat!

28/4. Tekintsük át a versailles-i békerendszer határváltozásait!

- Jelölje be a térképen zöld satírozással a párizsi békével létrejött új államokat!
- Satírozza be halványan a békeszerződések révén gazdát cserélt területeket! Húzzon nyilat minden területből ahhoz az országhoz, amelyhez a területet hozzácsatolták!
- Jelölje be piros X-szel azokat a területeket, melyek etnikai viszonyai nem igazolták a békeszerződés területi döntéseit!

30/6. Tekintsük át a háború befejezésekor megkötött fegyverszüneti megállapodásokat és az őszirozsás forradalom idején bekövetkező határváltozásokat!

- Jelölje be piros szaggatott vonallal azt a határt, amely mögé a belgrádi megállapodás értelmében a magyaroknak vissza kellett vonni erőiket!
- Jelölje be azt a helységet, ahol elkezdődött a földosztás 1919-ben! Találjon ki az eseményre utaló piktogramot, és azt rajzolja a helységhez!
- Jelölje be halványkék satírozással a románok, halványzölddel a csehek által 1918 végén és 1919 elején megszállt területeket!
- Tüntesse fel csikozással a Vix-jegyzék értelmében kiürítendő területeket!

31/2. Kövessük nyomon az őszirozsás forradalom és a Tanácsköztársaság idején bekövetkezett határváltozásokat!

- Jelölje be piros ponttal a Vörös Hadsereg felvidéki hadjárata során visszafoglalt városokat!
- Satírozza be halványpirossal az 1919 nyarára magyar ellenőrzés alatt maradt területeket!

32/3. Tanulmányozzuk a trianoni béke határváltozásait!

Jelölje be azokat a területeket, ahol az etnikai viszonyok más határvonalat feltételeztek volna!

EURÓPA ÉS A VILÁG A KÉT VILÁGHÁBORÚ KÖZÖTT. TÉRKÉPES FELADATOK

36/3. Tanulmányozzuk a Szovjetunió létrejöttét, államait!

- Jelölje be azokat a területeket, amelyeket a Szovjetunió elvesztett (korábban az Orosz Birodalomhoz tartoztak)!
- Nézzon utána, hogy hol építettek jelentős ipari és infrastrukturális létesítményeket a Szovjetunióban az 1930-as években! Jelöljön közülük hármat a térképen!
- Írjon be a térképre legalább hat ázsiai népet, amelyek önállóságukat látszólag megtartva csatlakoztak a Szovjetunióhoz! Használja a középiskolai történelmi atlaszt!

38/1. Tanulmányozzuk a gyarmati világ átalakulását!

- Jelölje be színezéssel, hogy mely területekkel növelte gyarmatbirodalmát Nagy-Britannia és Franciaország!
- Jelölje be **D** betűvel azokat a területeket, amelyeknek a britek részleges függetlenséget adtak a két világháború között! Ebben az időszakban mely terület vívta függetlenségi harcát a legerőteljesebben a britekkel szemben? Rajzolja e területre függetlenségi harcának jelképét!
- Jelölje be eltérő színnel az Egyesült Államok gyarmati területeit!
- Jelölje be eltérő színnel, hogy mely ország birtokolja Indokínát, és írja oda az ország nevének kezdőbetűjét!
- kerítse körül szaggatott vonallal Japán területszerzéseit Kínában!

34/5. Tanulmányozzuk Olaszország hatalmi törekvéseit!

a) Jelölje ellentétnyíllal Olaszország legjelentősebb balkáni ellenfelét!

b) Jelölje be, mely várost foglalták el önkényesen az olasz nacionalisták!

c) Jelölje be, mely további balkáni területeket szeretne volna Olaszország befolyása alá vonni!

d) Jelölje eltérő színnel azokat a Balkánon kívüli területeket, amelyeket Olaszország szeretett volna még megszerezni!

35/2. Tekintsük át a Köztes-Európa és a Balti-térség területi változásait!

a) Jelölje be körökkel azokat a területeket ebben a régióban, ahol a politikai és nemzetiségi határok jelentős mértékben eltértek egymástól!

b) Számozza be arab számokkal a kisantantot alkotó országokat, és kösse őket össze legfőbb nagyhatalmi támaszukkal!

c) Jelölje be azt a várost, ahol az európai hatalmak garantálták Németország határainak egy részét! Húzza ki késsel a térképen a garantált határszakaszt!

40/3. Tekintsük át Olaszország és Németország új külpolitikai törekvéseit!

a) Húzzon fekete nyilat Olaszországtól ahhoz az Európán kívüli területhez, amelyet Mussolini gyarmatosítani akart!

b) Jelölje, hogy Olaszországnak mely európai nagyhatalommal volt leginkább ellentéte az 1930-as évek elején (rajzoljon kék ellentétnyíllal) és az 1930-as évek közepétől (rajzoljon piros ellentétnyíllal)! Írja rá az időszakot az ellentétnyílakra!

c) Jelölje fekete satírozással azokat a területeket, amelyeket Németország a háború nélküli terjeszkedés

időszakában (.....–.....) szerzett meg!

MAGYARORSZÁG A KÉT VILÁGHÁBORÚ KÖZÖTT. TÉRKÉPES FELADATOK

41/3. Tekintsük át a trianoni béke gazdasági hatásait!

a) Tüntesse fel azokat a fontosabb iparvidékeket, amelyek határainkon kívülre kerültek!

b) Rajzolja a térképre az ipar számára legfontosabb ásványkincsek lelőhelyeit!

c) Foglalja össze 4-5 mondatban, hogy a Trianon utáni Magyarország iparának mely problémái olvashatók le a tankönyv térképéről (3.)?

.....

.....

.....

.....

.....

d) Jelölje satírozással a fontosabb erdőségeket és gabonatermő vidékeket!

e) Hasonlítsa össze az erdőségek és a gabonatermő vidékek elvesztésének következményeit! Tegyen két összehasonlító jellegű megállapítást!

—

.....

—

.....

47/4. Kövessük a térképen is, hogyan változott Magyarország nemzetközi környezete az 1920-as, 1930-as években!

a) Jelölje színes pontokkal a kisantanthoz tartozó országok fővárosait, és nyilakkal, hogy e szövetség mely ország ellen irányult!

b) Jelölje kapcsolatot jelző vonallal (●—●), hogy az 1920-as évek végén Magyarország az első világháború mely győztes hatalmával épített ki jó külpolitikai kapcsolatot! Húzzon nyilakat a kapcsolatot jelző vonal két végpontjából ahhoz az államhoz, amellyel mindkettőjüknek ellentétei voltak!

c) Jelölje piktogramokkal, hogy a Gömbös-kormány mely európai nagyhatalmakkal kötött gazdasági megállapodást és mellyel állította helyre a diplomáciai kapcsolatot!

d) Jelölje be a Németország által 1939 tavaszán bekebelezett területeket!

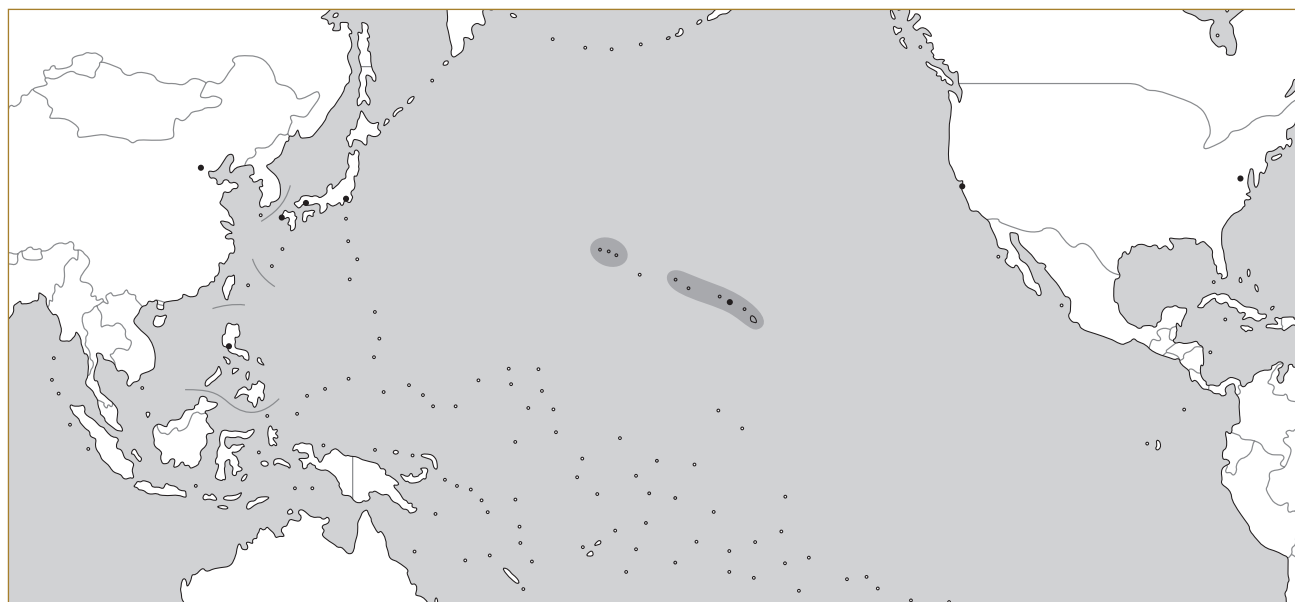
e) Jelölje be színes vonallal az első bécsi döntés nyomán megváltozott határokat, és csíkozza be ugyanezzel a színnel a Magyarországhoz visszacsatolt területet!

f) Jelölje be, hogy a Szovjetunió mely kelet-közép-európai államok területeire tartott igényt! Vonalkázza be az igényelt területeket!

g) Kösse össze kapcsos jellel azt a két nagyhatalmat, amelyek szövetsége megteremtette a világháború kitörésének feltételét!

A MÁSODIK VILÁGHÁBORÚ. TÉRKÉPES FELADATOK

49/4. Ábrázoljuk a kontúrtérképen (140. oldal) a háború első szakaszának katonai eseményeit!

- Jelölje be különböző színezéssel a németek, illetve a szovjetek által 1939–1940-ben megszállt területeket!
- Jelölje be Németországból kiinduló nyilakkal az 1940–1941 júniusa közötti német hadjáratokat! A támadások sorrendjét a nyilak sorszámozásával jelezze! (Ügyeljen a Balkánra is!)
- Rajzolja meg Európa „új térképét”, mely az 1941. év közepi állapotokat mutatja! Jelezze – az a) pontban használt színektől eltérő színnel a németek által elfoglalt területeket!
- Jelölje be a Szovjetunió elleni támadás irányait! Tüntesse fel szaggatott vonallal az 1941 végéig elfoglalt területek határát!

50/3. Tekintsük át a távol-keleti hadszínteret! (140. oldal)

- Jelölje be a japánok által az 1930-as évek során megszerzett szárazföldi területeket!
- Jelölje be az 1941. évi japán hadműveleteket!
- Kerítse körül szaggatott vonallal a japán hódítás legnagyobb kiterjedését!
- Jelölje piros X-szel és évszámmal a térség legnagyobb csatáit!
- Jelölje be az 1942-es német támadások irányait nyilakkal és eredményeit színezéssel a keleti fronton és Észak-Afrikában!
- Jelölje be az angolok sorsfordító győzelmét Észak-Afrikában! Írja oda az évszámot is!
- Jelölje be a keleti fronton a szovjet ellentámadás helyszíneit és időpontjait!
- Jelölje a legjelentősebb páncélos ütközet helyét és évszámát!
- Jelölje be különböző színű vonalakkal az angolszász hatalmak által nyitott frontokat! Írjon hozzájuk évszámokat is! Jelölje e frontvonalaktól nyíllal az amerikai–brit előrenyomulás irányait!

51/2. Ábrázoljuk a kontúrtérképen (141. oldal) a háború második szakaszának katonai eseményeit!

- a) Írja a térképre azokat a katonai-politikai eseményeket, amelyek a németek által megszállt országokban történtek, és jelentősen befolyásolták a háború menetét! Használhat piktogramokat is, jelmagyarázattal.
- b) Írja a városkörökhöz a városok nevét! Jelölje a várost piros ponttal, ha azt a szovjet, kék ponttal, ha azt az angol-amerikai szövetségesek foglalták el! Jelölje sárga ponttal az „önerőből” felszabaduló városokat!

53/3. Tekintsük át Magyarország katonai és politikai helyzetét a háború előtti években!

- a) Jelölje be határvonalakkal, színezéssel és a területre írt évszámmal Magyarország 1939–1941 közötti területi gyarapodását! Tegyen felkiáltójelet arra a területre, amelyet a nagyhatalmakkal nem egyeztetett katonai akcióval szereztünk vissza!
- b) Jelölje a visszaszerzett területen levő üres kördiagramon az ott élő magyarság arányát!

54/3. Tekintsük át Magyarország belépését a világháborúba!

Jelölje azokat az időpontokat, amikor nagyobb magyar hadsereget küldtünk ki a keleti frontra (keletre mutató nyilak, időpontokkal)!

55/4. Tekintsük át Magyarország második világháborús részvételének tragikus következményeit!

- a) Jelölje a térképen a magyar katonai és rendészeti szervek erőszakos fellépésének helyszínét! Találjon ki ehhez az eseményre utaló piktogramot!
- b) Jelölje a térképen a deportálások időpontjait, irányait és a nagyobb gettókat!

56/6. Kövessük a Magyarország területén folyó harcokat!

- a) Húzza ki pirossal azt a határszakaszt, ahol a szovjet csapatok először léptek magyar földre, kékkel pedig azt, ahol befejeződtek a magyarországi hadműveletek! (Mindkét eseményhez dátumot is írjon! A korabeli Magyarország határait vegye figyelembe!)
- b) Jelölje piros X-szel és időponttal a Magyarország területén zajló három legnagyobb csata helyszínét!
- c) Jelölje, hogy hol húzódtott a frontvonal Horthy Miklós kiugrási kísérlete idején!
- d) Nézzzen utána, hogy mi a jelentősége ebben az időszakban Szegednek és Debrecennek! Jelölje ezt a térképen az eseményre utaló piktogramokkal!

ÖSSZEGEZÉS

1. Tekintsük át a második világháború eseményeit!

a) Töltse ki a táblázatot! A legfelső sorban különböző színezéssel jelölje azt az időszakot, amikor a tengelyhatalmaké, és azt, amikor a szövetségeseké volt a kezdeményezés, s jelölje a fordulat évét! Ezután írja be a megfelelő évekhez a legfontosabb eseményeket!

Kezdeményező fél							
Év	1939	1940	1941	1942	1943	1944	1945
Katonai esemény							
Diplomáciai esemény							

b) Válassza ki azt az öt legfontosabb eseményt, amely ön szerint döntően befolyásolta a háború menetét! Indokolja választását!

Események	Indoklás

2. Tekintsük át Magyarország részvételét a világháborúban!

a) Rögzítse, hogy mely kormányok idején mi történt, mi volt ennek az oka, és mi lett a következménye!

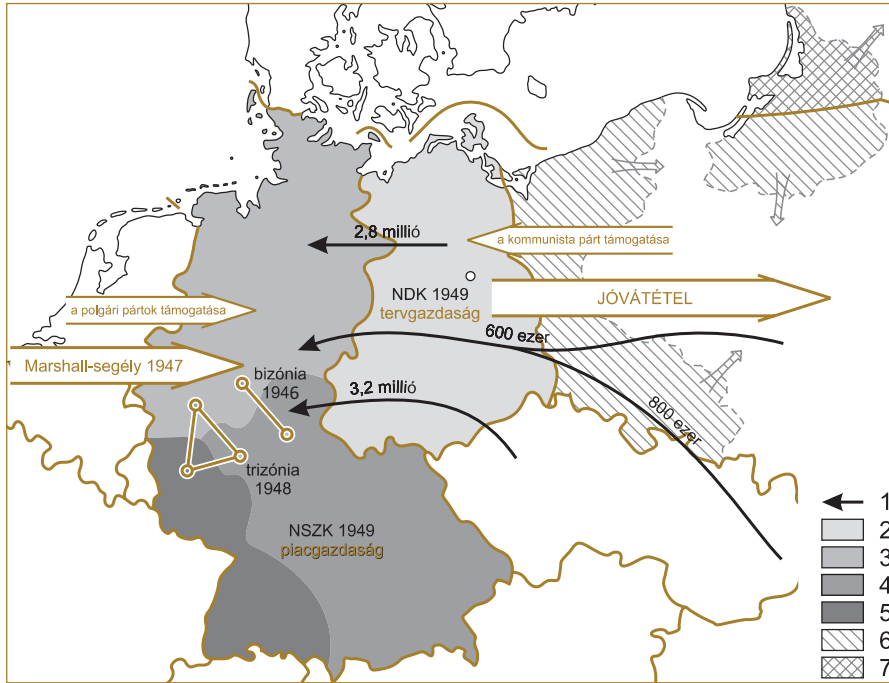
Időpont	Kormány	Esemény	Oka	Következménye
1941. jún. 26.				
1942. ápr.–júl.				
1943. jan.				
1943. szept.				
1944. márc. 19.				
1944. máj.				
1944. szept.				
1944. okt.				
1944. okt. 15.				
1945. febr. 13.				
1945. márc.				
1945. ápr.				

b) Készítsen mérleget Magyarország háborús részvételéről (16-20 sor)! Fogalmazásában ne az események elmondására törekedjen, hanem az események értelmezésére és értékelésére!

2. Tekintsük át a tankönyvi főszöveg és a térképvizlat alapján a két német állam létrejöttének folyamatát, a nemzetközi és gazdasági vonatkozások feltárásával!

Pótolja a jelmagyarázatban a hiányzó feliratokat!

1.
2.
3.
4.
5.
6.
7.

3. Tárjuk fel a két német állam jellemzőit a táblázat és a források (12., 14., 15.) segítségével! Hasonlítsa össze a két német állam berendezkedését az alábbi szempontok alapján!

NSZK	Szempontok	NDK
	Nagyhatalmi érdekek	
	Politikai-eszmei berendezkedés	
	Gazdasági jellemzők	
	Társadalmi támogatottság	

4. Elemezzük a berlini fal megépítése (13–15.) és Kennedy elnök 1963-as beszéde (16.) közti összefüggéseket a források segítségével!

a) Mit bizonyít Kennedy elnök szerint, hogy a szovjeteknek határárat kellett építeniük?

.....

b) Nevezzen meg olyan ellentétpárokat, amelyek a fal nyugati és keleti oldalán kialakuló rendszerek jellegzetességeit tükrözik!

.....

3. Vizsgáljuk meg a Szovjetunió által létrehozott szervezetet a forrás segítségével!

„A Szerződő Felek, újból megállapítva, hogy olyan európai kollektív biztonsági rendszer megteremtésére törekcszenek, amelyek valamennyi európai állam részvételén alapulna társadalmi és államrendszerükre való tekintet nélkül, s amely lehetővé tenné erőfeszítéseik egyesítését az európai béke biztosítása érdekében, [...] a felfegyverzett Nyugat-Németország részvételével és az észak-atlanti tömbbe való bevonásával a »Nyugat-európai Unió« alakjában új katonai csoportosulás létrehozását helyezik kilátásba, ami fokozza az újabb háború veszélyét és veszélyezteti a békeszerető államok nemzeti biztonságát, [...] elhatározták, hogy megkötik a jelen barátsági, együttműködési és kölcsönös segélynyújtási Szerződést [...]» (Részlet a Varsói Szerződésből)

- a) Húzza alá a szövegben a szervezet létrehozásának nemzetközi előzményét!
- b) Hogyan értékeli a szerződés a nyugati tömb működését?

.....

.....

- c) Érveljen amellet, hogy a Varsói Szerződés egy már évtizedes állapotot rögzített csak!

.....

.....

.....

4. Elemezzük Ausztria helyzetének változását az osztrák államszerződés (12.) alapján!

- a) Mi jellemezte Ausztria államjogi helyzetét a második világháború után?

.....

- b) Hogyan változtatta meg ezt a helyzetet az osztrák államszerződés?

.....

- c) Sorolja fel a szöveg alapján Ausztria kötelezettségeit!

.....

- d) Fogalmazza meg, hogy mi a szerződés világpolitikai jelentősége!

.....

5. Elemezzük a kubai rakétaválságot bemutató forrásokat (17–18.)!

- a) Milyen pusztítást okozott volna egy nagy hatótávolságú rakéta bevetése?

.....

.....

.....

.....

- b) Karikázzon be a képen legalább három olyan elemet, amely a karikatúra feszültségét adja! Magyarázza meg, miért!

1.

2.

3.

ÖSSZEGEZÉS

1. Vegyük sorra a hidegháború időszakának néhány fontos forrását! Döntse el, melyik évhez köthetők a források és milyen eseményről tudósítanak! A felsorolt évszámok közül válaszson! Írja az évszámot a táblázat megfelelő sorába! Két évszám kimarad!

Évszámok: 1945, 1946, 1947, 1948, 1951, 1955, 1959, 1962, 1963

B) „Jöjjenek hát el Berlinbe! A szabadság sok nehézséggel jár, a demokrácia pedig nem tökéletes. De nekünk soha nem kellett falat húznunk, hogy honfitársainkat bezárjuk, hogy megakadályozzuk őket abban, hogy szabadon távozhassanak.”

C) „[...] az USA-nak minden módon közre kell működnie a világ egészséges gazdasági rendjének helyreállításában, mert enélkül nem lehet politikai stabilitás és biztos béke sem.”

F) „A Balti-tenger mellett fekvő Stettintől az Adriai-tenger mentén fekvő Triesztig vasfüggöny ereszkedik le Európára. E vonal mögött vannak Közép- és Kelet-Európa régi államainak összes fővárosai [...]”

A forrás betűjele	A forráshoz köthető évszám	Esemény megnevezése
A)		
B)		
C)		
D)		
E)		
F)		
G)		

2. Készítse el Európa hidegháborús térképét a megadott jelmagyarázatnak megfelelően!

- Varsói Szerződés tagállamai
- NATO-tagállamok
- Semleges államok
- Vasfüggöny

3. Tanulmányozza az alábbi, a hidegháború korszakából való karikatúrát! Használjon szótárt, ha szükséges!

a) Nevezze meg a kép három legfontosabb tartalmi elemét!

1.
2.
3.

b) Milyen veszélyre figyelmezteti Amerikát a cím és a rajz?

.....

c) Milyen, már megtörtént eseményre ismer rá (1912)?

.....

d) Mi a közös a kép előterében feltüntetett államok sorsában?

.....

e) Hogyan viszonyul ezen államokhoz a kép szerzője?

.....

4. Készítsen esszét (20-30 mondat), melyben kifejti, miért nevezzük hidegháborúnak a korszakot! Váolja a korszak politikai, gazdasági összetevőit is!

16. ESZMÉK, KULTÚRA, TUDOMÁNY ÉS ÉLETMÓD AZ ENYHÜLÉS IDŐSZAKÁBAN

1. Vizsgáljuk meg a szovjet tábor ideológiai megosztottságát a korszakban!

a) Jelölje vörös színnel a világtérképen azokat a főszövegben is tárgyalt főbb régiókat, ahol a szovjet tábor ideológiai megosztottsága megmutatkozott!

b) Mit gondol, miért kereshette több ország is a „harmadik utat” a politikájában? Mi volt az első két út?

.....

.....

2. Elemezzük a forrás segítségével Perón politikájának jellemzőit!

„Perón későbbi karrierjét elsősorban népszerű és karizmatikus feleségének, Eva Perónnak – ismertebb nevén Evitának – köszönhetette [...] hatalomra jutásával pedig megkezdődött Argentína történetének egyik legvitatottabb korszaka. Bár Perónt a választási kampányban is rendre fasiszta érzelmekkel vádolták, a valóságban hatalmát egy olyan szervezet – az úgynevezett Igazságosság Párt – segítségével szilárdította meg, mely a szindikalista, szocialista, nacionalista és antikapitalista eszmék egyvelegéből épített ideológiát. Perón elnök intézkedései is szocialista hatást mutattak, ugyanis öt éves terve meghirdetésével, a nagyarányú államosítással és az erőszakos, türelmetlen iparosítással sok szempontból a szovjet blokk példáját követte – kevésbé diktatórikus módszereivel és a »gondoskodó állam« ideájával viszont szindikalista stílusjegyeket is felmutatott.

Nagyívű szociális programja nyomán az elnököt méltán szokták demagógnak bélyegezni, hiszen uralmát voltaképpen ígéreteinek és felesége, Eva Perón kiemelkedő népszerűségének köszönhetően tarthatta meg – miközben intézkedései java része alapvetően elhibázott volt. Az államosítással egy időben ugyanis Argentína elvesztette a külföldi tőke támogatását, saját erejéből pedig csak 1951-ig tudta elodázni történetének egyik legsúlyosabb gazdasági válságát. A dél-amerikai országban az ötvenes évek elejétől rohamosan nőtt a korrupció és az infláció, mindenek dacára azonban Perón elnököt felesége, Eva kampánya abban az évben ismét győzelemre vezette. [...] Napjainkban a dél-amerikai ország polgárainak egyik fele – ígéretei és célkitűzései nyomán – a 20. század egyik legnagyobb politikusának tartja Perónt, miközben a másik tábor az elnök demagógiáját, diktatórikus hatalomgyakorlását és az 1955-ben hátrahagyott káoszt emeli ki vele kapcsolatban.” (Tarján M. Tamás: 1955. szeptember 19. Juan Domingo Perón elnök megbuktatása, Rubiconline)

a) Emelje ki a szövegből a táblázatban megjelölt témákra vonatkozó részleteket, és értelmezze ezeket!

Jelölés	Témák	Értelmezés
Emelje ki kékkel!	Politikai elvek	
Emelje ki pirossal!	Gazdasági elvek	

Jelölés	Témák	Értelmezés
Emelje ki zölddel!	Eva Perón szerepvállalása	
Emelje ki sárgával!	Juan Perón politikájának és munkásságának értékelései	

b) Nézzon utána Eva Perón életrajzának, és készítsen egy összefoglalót munkásságáról, népszerűségének okairól!

3. Vizsgáljuk meg az 1968-as párizsi diáklázadások eseményeit a források (4–6.) segítségével!

a) Melyik korosztály (5.) tüntetett elsősorban?

b) Milyen társadalmi kereteket feszegetett a nanterre-i követelés (6.)?

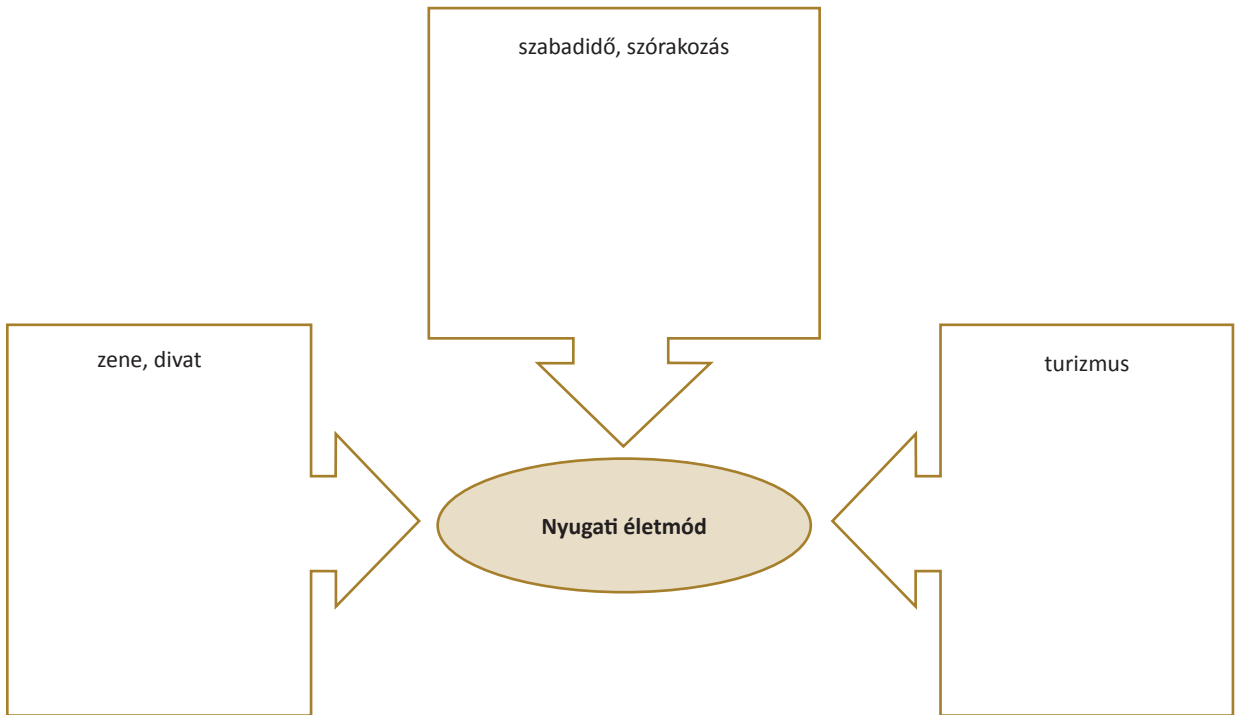
c) Mi kapcsolta össze a lázongó ifjúságot a munkásosztállyal?

d) Foglalja össze a diáklázadások mögött álló filozófiát a jelmondatok (4.) segítségével!

4. Vizsgáljuk meg a mindennapi életmód alakulását Nyugaton a források (8–11.) segítségével!

a) Töltse fel az ábrát a témakörökhöz kapcsolódó kulcsfogalmakkal!

b) Tárja fel az életmód változásait lehetővé tevő tényezőket!

.....

.....

.....

.....

.....

26. NEMZETISÉGEK ÉS ETNIKUMOK MAGYARORSZÁGON. MAGYAROK A HATÁRON TÚL

1. Tanulmányozzuk a nemzetiségek helyzetét Magyarországon a források (1. 2., 3., 4.) segítségével!

a) Hol élnek az alábbi nemzetiségek Magyarországon? Jelölje a megfelelő színű satírozással területi elhelyezkedésüket a térképen!

horvátok

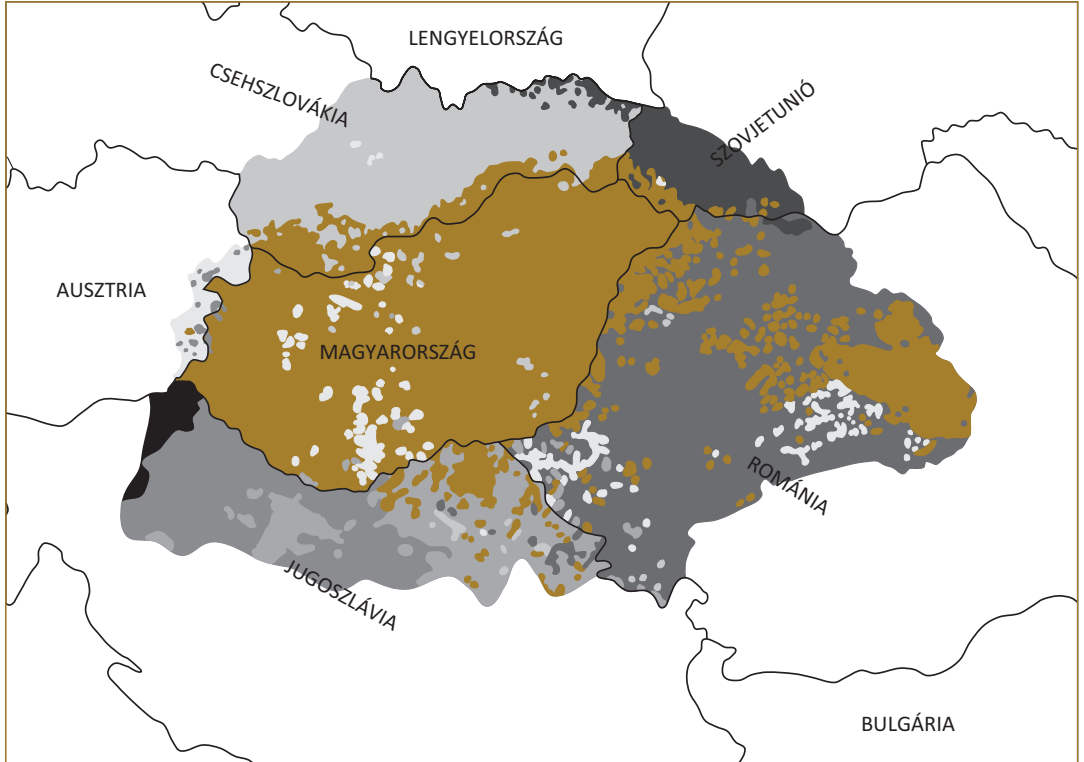
kék

németek

zöld

szlovákok

piros

b) Nevezze meg a tárgyalt korszakban Magyarország területén élő további nemzetiségeket!

.....

c) Összegezze, milyen Magyarországon a magyar és a nemzetiségi lakosok aránya (3., 4.)!

.....

d) Mi jellemzi a nemzetiségek területi elhelyezkedését?

.....

e) Ismertesse válaszának meghatározó történelmi okait a főszöveg és a forrás (2.) segítségével!

.....

.....

.....

2. Vizsgáljuk meg a cigányság helyzetét a főszöveg és a források (4., 5.) segítségével!

a) Határozza meg identitásukat az alábbi leírások szerint:

Főszöveg:

Fraser (5.):

Oxford-szótár (5.):

b) Melyik összetevő nem alkalmazható a népek többségére?

.....

c) Magyarázza meg Fraser problematikáját az idézet alapján: „Sok idő eltelt már azóta, hogy a cigányság egykor népnek volt nevezhető.”

.....

.....

d) Határozza meg a 80-as évek jelentősebb roma közösségeinek helyeit a térkép (4.) segítségével!

.....

.....

3. Vizsgáljuk meg a kárpát-medencei térség nemzetiségeinek helyzetét a források (9–13.) és az 1. feladat térképe segítségével!

a) Vonjon le az adatsorok (9–13.) alapján helytálló következtetéseket a magyar és az államalkotó nemzetiségek helyzetéről, majd következtetéseit rendezze táblázatba!

Terület(ek)	Változás a nemzetiségi összetételekben
Felvidék	– A magyarok aránya a vizsgált időszakban megközelítőleg a harmadára csökkent, noha 1950–1991 között lélekszámuk nőtt. – A szlovákok (és csehek) aránya ...
Kárpátalja	– –
Erdély, Partium és Bánát	– –
Vajdaság	– –
Burgenland	– –

b) Mi jellemezte általánosságban a felsorolt területeken élő magyar nemzetiségű és az államalkotó lakosság szám-arányait az időszakban?

.....

.....

.....

c) Foglalja össze röviden, milyen tendenciák érvényesültek a század folyamán és a II. világháború után!

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

 2. Tanulmányozzuk a globális világ jellemzőit a térkép (7.) és az adatsorok (8–11.) segítségével!

a) Jelölje a térképen ponttal és megnevezéssel azt a tíz világvárost, amelyek mind politikai, mind gazdasági és kulturális szempontból világvezetővé vált!

b) Jelölje karikázással a három legfejlettebb régió területét!

c) Milyen következtetés vonható le a fejlődési centrumok elhelyezkedéséről?

.....
.....

d) Mennyiben támasztják alá következtetéseit a világ legnagyobb multinacionális (8.) és egyéb nagyvállalatainak (9.) elhelyezkedései?

e) Sorolja fel a multinacionális vállalatok három leggyakoribb tevékenységi körét (8.)! Mit gondol, mi lehet ennek az oka?

.....
.....

f) Összefüggésben áll-e a bevétel mértéke az alkalmazottak számával (8.)? Válaszát indokolja!

.....
.....
.....

g) Számítsa ki, milyen mértékben növekedett a feltüntetett APEC-tagországok és az APEC-térség együttes GNP-száma (10.)!

.....
.....

h) Mennyiben igazolják a kapott adatok az Egyesült Államok versenyképességét (11.)?

.....
.....

i) Gyűjtse össze, milyen feltételek határozzák meg egy ország versenyképességét!

.....
.....

b) Milyen civilizációk csaptak össze?

.....
.....

c) Ki volt Szaddám Huszein, és mi lett a sorsa?

.....
.....

d) Ki volt az amerikai elnök az időszakban, és milyen nemzetközi megítélés jellemezte invázióját?

.....
.....

e) Magyarázza meg a forrás alapján a híradás címének üzenetét!

.....
.....

f) Mikor került sor az amerikai csapatok kivonására Irakból?

.....
.....

g) Sikered-e békét teremteni a térségben? Válaszát indokolja!

.....
.....

 3. Vizsgáljuk meg Oroszország helyzetét a főszöveg és a források (9., 11., 13.) alapján!

 a) Csoportosítsa az orosz társadalmi-gazdasági tényezőket Chauvier írásából (9.)!

Fejlődés tényezői	Elmaradottság tényezői

b) Ön szerint Oroszország újra komoly világpolitikai tényezővé vált 2000 óta?

Érvek mellette:

Érvek ellene:

c) Készítsen egy esszét fenti megállapításai felhasználásával, amelyben kifejti, beszélhetünk-e újabb hidegháborús időszakról! Gondoljon vissza, mik a hidegháború jellegzetességei! Munkájához végezzen kutatómunkát az interneten is!

35. A TÁRSADALMI VISZONYOK ALAKULÁSA

1. Elemezzük az ország népességének alábbi jellegzetességeit a források (1., 2., 4., 9., 12., 19.) és a főszöveg alapján!

a) Töltse ki a táblázatot!

Megállapítás	Bizonyítás számadatokkal	Okok	Következmények
A népességfogyás az utóbbi években felgyorsult.			
Nő az idősebb nemzedékek aránya a társadalmon belül.			
Csökken a házasságkötések száma.			
A népesség vallás szerinti összetétele sokszínű.			
A gazdaság átalakulásával megváltozott a társadalmi struktúra.			

b) Értékelje a politika szerepét a változásokban!

.....

.....

2. Tekintsük át a magyar foglalkoztatottsági szerkezet átalakulásának főbb jellemzőit és ezek okait!

a) Vesse össze a (3.) forrást a tankönyv 25. leckéjének (8.) forrásával! Követi-e az 1990–2000 közötti időszak a százdabban végbemenő tendenciákat? Válaszát indokolja!

.....

.....

b) Bizonyítsa be, hogy hazánk posztindusztriális társadalommá alakult át!

.....

c) Kapcsolja össze a fogalmat az információs társadalommal! Milyen következtetést tud levonni?

.....

d) Milyen hatást gyakorol a folyamat a foglalkoztatottság körére?

.....

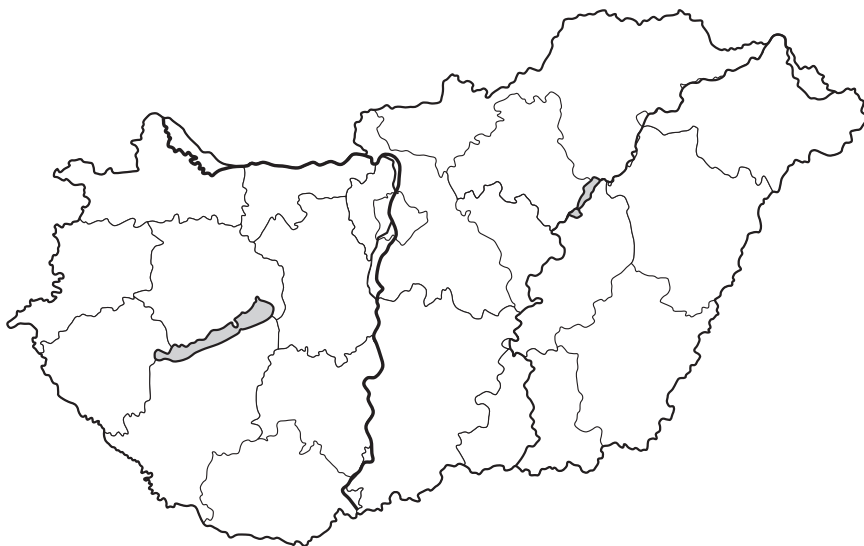
.....

e) Jelölje a vaktérképen azokat a régiókat piros sáttal, ahol a legnagyobb, és kék sáttal, ahol a legkisebb a munkanélküliség aránya!

Milyen változást eredményezne, ha egyformán alakulnának a foglalkoztatottság számadatai?

.....

.....

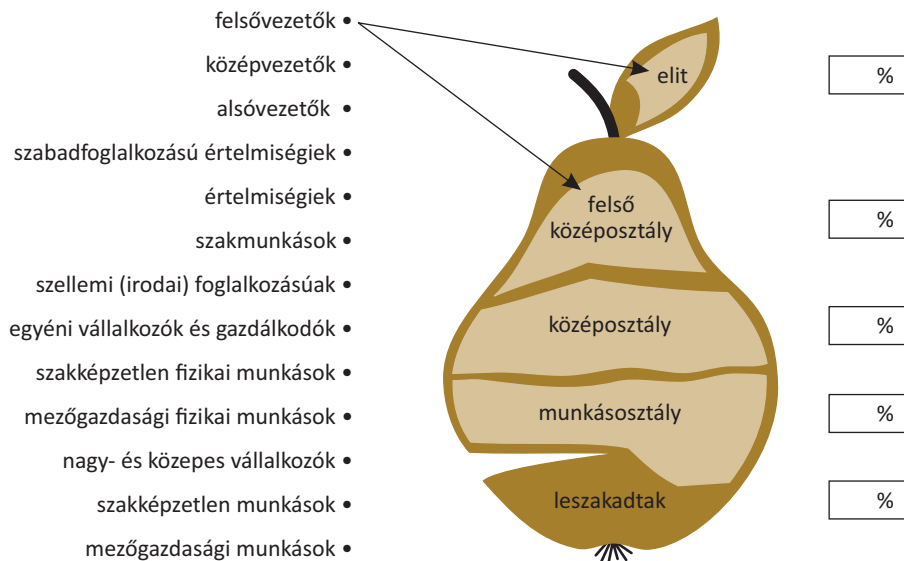

3. Vizsgáljuk meg a 2000-es évek társadalmi szerkezetét!

a) Ossa szét az alábbi foglalkozási pozíciókat a társadalmi struktúra megfelelő osztályába/osztályaiba a minta szerint! Dolgozzon több színnel a jobb átláthatóságért!

b) Milyen főbb szempontok figyelembevételével készíthető el az ilyen társadalmi struktúra? Említsen kettőt!

1.
2.

c) Becsülje meg az egyes osztályok %-os arányú megoszlását!

d) Jelölje kék aláhúzással az inkább nagyvárosi rétegeket, zöld aláhúzással az inkább kisvárosi, falusi rétegeket!

e) Hogyan jellemezhető egy-egy osztály jövedelembeli különbsége egymáshoz viszonyítva?

.....

.....

f) Alakítsunk 4-5 fős csoportokat, és beszéljük meg a következőket!

- Melyek a legfőbb különbségek az egyes osztályok életviszonyaiban?
- Hogyan ítélik meg az egyes osztályok közötti mobilitás jellemzőit?
- Milyen megoldást javasolnának a társadalmi felemelkedésre az alsóbb társadalmi osztályok tagjainak?

4. Vizsgáljuk meg a korszak egészségügyi helyzetét a források (14–15.) alapján!

a) Számítsa ki, hány-szorosára emelkedtek a vizsgált korszakban (14.)

a bevételek: a kiadások:

b) Milyen okokra vezethetők vissza a növekvő kiadások?

.....

.....

c) Állapítsa meg, hogy a gyógyszerkassza (15.) körülbelül hányadrésze az összes egészségügyi kiadásnak!

.....

.....

d) Nézzon utána, milyen költségek tartoznak a gyógyszerkassza hatáskörébe!

.....

.....

.....

.....